

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

1923-2019 YILLARI ARASI TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEVİM İLHAN

GAZİANTEP
ARALIK 2019

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

1923-2019 YILLARI ARASI TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

SEVİM İLHAN

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ÜNÜVAR

GAZİANTEP

ARALIK 2019

ETİK BEYAN

Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

Bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

(İmza)

SEVİM İLHAN

11/12/2019

ÖZ

Osmanlı Devleti ile Lehistan arasında 1414 yılında başlayan kadim dostluk bazı tarih safhalarında çeşitli sınavlardan geçmiştir. Lehistan'ın başka ülkeler tarafından parçalanması, Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı sürecinde topraklarına yapılan işgallerle birlikte bu ilişkiler bir süreliğine de olsa sekteye uğramak zorunda kalmıştır. 1923 yılında imzalan Lozan Antlaşmasıyla birlikte iki devlet arasında da dostluk ve ticaret antlaşması imzalanarak temelden sağlam gelen bu ilişkiler daha güçlenmiştir.

Cumhuriyetinin ilanından II. Dünya Savaşı dönemine kadar ikili ilişkiler aynı seyrinde devam etmiştir. II. Dünya Savaşıyla birlikte Polonya'nın neredeyse yok olma sürecine girmesi diplomatik ilişkilerin duraklamasına neden olmuştur. Bu süreçten sonra Türkiye-Polonya ilişkileri askıya alınmış ve iki ülke arasındaki temaslar 1990'lı yıllara kadar zayıflamıştır. Bu tarihten sonra Polonya'nın sosyalizm idaresini bırakıp liberal demokrasiye geçmesi ikili ilişkilerin tekrar eski düzeyine kavuşmasını sağlamıştır. Ayrıca Cumhuriyetin ilk yıllarından II. Dünya Savaşı'na kadar Polonya'dan çeşitli alanlarda uzmanlar Türkiye'ye gelerek Türk ekonomisine katkı sağlamıştır. Halen Polonya da yaşayan Türkler ile Türkiye'de yaşayan Polonyalıların iki ülke arasındaki dostluk ilişkisine katkılarını canlı olarak görmeye devam etmekteyiz. Günümüzde Osmanlı-Polonya ilişkileri 605.yılına ulaşmıştır. Gerek ticaret ilişkileri gerek diplomatik ilişkiler bakımından dostlukları halen sürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Polonya, Türkiye, Osmanlı Devleti, Diplomasi.

ABSTRACT

Ancient friendship, which began in 1414 between the Ottoman Empire and Poland in some stages of history has passed from various exams. Destroying of Poland by other countries during the First World War of the Ottoman Empire with the invasions of his land, these relationships had to be interrupted even if its for a short time. The relationship, which come from the foundation , have been more strengthened with the treaty of lousanne that signed in 1923, by signing a friendship and trade agreement between 2 states.

Bilateral relations continued in the same way from the proclamation of the Republic of Turkey to the period of World War II. But Polands nearly extinction process has caused diplomatic relations to stop with the second world war. The relationship between Turkey and Poland was suspended. After this process and contacts between the two countries has weakened until 1990s. Prefering lieberal democrazy to polig of socialism von Poland brought bilateral relations back to its former level after this date. Also from early years of the republic to the 2nd World War contributed to turkisch economy by coming various expert from poland to turkey. We continue to see their contribution to the relationship between two countries with the Turkey now. Poland and policies living in Turkey now. Today the ralations have between reached Otoman and Poland 605.year. their friendships are stil going on in terms of both commercial relations and diplomatic relations.

Key Words: Poland, Turkey, Ottoman Empire, Diplomacy.

ÖNSÖZ

Yüksek Lisans tez konusu olarak 1923-2019 Yılları Arasında Türkiye-Polonya ilişkileri konusunu aldım. Avrupa kıtasında yer alan bu eski ve köklü devlet ile cumhuriyet döneminde Türkiye'nin siyasi ekonomik ve kültürel alanda ilişkilerini araştırıp ortaya çıkarmak amacıyla tarafımdan bu konu seçilmiştir. Türkiye-Polonya ilişkileri yaklaşık 1414 yılında başlamıştır. Köklü bir geçmişe sahip olan bu ikili ilişkiler zaman zaman farklı devletlerin müdahalesiyle kesintiye uğrasa da genel anlamda bakılacak olursa barış ve dostluk ilişkisi içerisinde süregelmıştır. Öyle ki 2014 yılına geldiğimizde bu dostluk ilişkilerinin 600.yılı kutlanmıştır.

Tezim üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde Polonya'nın tarihi gelişimi ve Osmanlı ile ilk diplomatik ilişkilere temas edildi. İkinci kısımda isetek parti döneminde Türkiye-Polonya ilişkilerinden, üçüncü bölümde ise çok partili dönem ve sonrasında gerçekleşen ticari, sosyal ve kültürel ilişkiler ele alındı.

Türkiye-Polonya ilişkilerini tez konusu olarak seçmemde ki en önemli neden Tarih Bölümü 2. Sınıf lisans öğrencisi iken karşıma çıkan AB Erasmus Değişim Programı olmuştur. Polonya'nın Bialystok şehrinde yaptığım bu değişim programı, orayı tanıyıp Polonya-Türkiye ilişkileri açısından bilgi sahibi olmamı sağlamıştır. Polonya'da bulunduğum süreç içerisinde Polonya tarihine ve kültürüyle bizzat tanışmam da bu teze başlanamdaki sebeplerden biridir.

Tez çalışmamda özellikle arşiv kaynaklarından azami ölçüde yararlandım. Bunun dışında tetkik eserlerden ve makalelerden yararlandım. Amacım Türkiye ile Polonya arasındaki ilişkileri ortaya çıkarıp araştırmacıların yararlanması için sunmaktır.

Tez çalışmama başladığım günden bu yana üzerimde sonsuz desteği bulunan, Tez Danışmanım Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman ÜNÜVAR hocama sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu dönemde hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen anneme ve babama, her zaman arkamda durup bana dayanak olan eşime ve tezimi tamamlamamdaki en büyük etken olan oğlum Karahan'a teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Sevim İLHAN

Gaziantep

2019

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR.....	iv
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
POLONYA’NIN GELİŞİMİ VE İKİLİ İLİŞKİLERİN BAŞLANGIÇ SÜRECİ.....	3
I.İLK DÖNEM OSMANLI-POLONYA İLİŞKİLERİ.....	3
II.LEH İSYANI.....	5
III.İLK DİPLOMATİK TEMASLAR VE ELÇİLİKLER.....	6
IV.KÜLTÜREL İLİŞKİLER.....	8
V.POLONEZKÖY’ÜN KURULMASI.....	10
VI.POLONYALI SİĞİNMACILAR.....	12
VII.BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞI’NDA OSMANLI-POLONYA İLİŞKİLERİ.....	14
İKİNCİ BÖLÜM.....	19
TEK PARTİLİ DÖNEMDE TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ.....	19
I.1923-1950 ARASI DİPLOMATİK İLİŞKİLER.....	19

II.İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI DÖNEMİNDE TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ.....	25
III.İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE ÇALIŞMA İZNİ VERİLEN VE SÜRELERİ UZATILAN POLONYA UYRUKLU KİŞİLER.....	28
IV.İKİNCİ DÜNYA SAVAŞI SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE VATANDAŞLIK VERİLEN POLONYA UYRUKLU KİŞİLER.....	31
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	35
ÇOK PARTİLİ DÖNEMDEN GÜNÜMÜZEKADAR TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ.....	35
I.EKONOMİK VE SİYASİ İLİŞKİLER.....	35
II.SOSYAL VE KÜLTÜREL İLİŞKİLER.....	39
III.TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ 600.YILI KUTLAMALARI ve BASINA YANSIMASI.....	42
SONUÇ.....	45
EKLER.....	48
KAYNAKLAR.....	62
ÖZGEÇMİŞ.....	71
VITAE.....	71

KISALTMALAR

a.g.e. : Adı geçen eser
a.g.m. : Adı geçen makale
bkz.: Bakınız
C. : Cilt
D.: Dönem
çev. : Çeviren
der. : Derleyen
ed.: Editör
haz. : Hazırlayan
nr. : Numara
s. : Sayfa
ty: Tarih yok
vd. : Ve diğerleri
vol.: Volume

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Polonya ülkesi, doğuda Beyaz Rusya, batıda Almanya; kuzeyde Baltık Denizi; güneydoğuda Slovak ve Çekya Cumhuriyetleri; güneydoğuda Ukrayna, kuzeydoğuda ise Rusya Federasyonu ile sınırları olan bir Doğu Avrupa ülkesidir.¹ Yaklaşık 312 bin kilometrekarelik yüzölçümüne sahip olan Polonya, Avrupa'nın onuncu dünyanın ise altmış dokuzuncu büyük ülke sıralamasında yer alır. Resmi adı Polonya Cumhuriyeti, para birimi Zloty, dili Lehçe, başkenti ise Varşova'dır.²

Leh sözcüğü esasen lehçe bir sözcük olmamakla birlikte Polonyalıları; Litvancada Lenka, Macarcada Lengyel, Türkçe de ise Leh isimleri verilmiştir. Lehçe'de Polonya halkına verilen isim ise Pol'dur. Lehlerin yaklaşık olarak yüzde doksan beşinin benimsedikleri inanç Katolik inancıdır.³ Ortodoks, Protestan gibi diğer inançlar da yüzde beşlik kısmı oluşturmaktadır. Polonya ülke nüfusu yaklaşık 38 milyondur. Yönetim şekli parlamenter demokrasidir yani cumhuriyettir. Ülke sınırlarının toplam uzunluğu 3511 kilometrekare olmakla birlikte bunun 3071 kilometrekaresi kara, 440 kilometrekaresi ise deniz sınırıdır. Ülke 16 idari bölgeden oluşmaktadır.⁴ Tarta Sıradağında bulunan Rysy Dağı ülkenin en yüksek noktası olarak kabul edilir. Taş kömürü bakır ve linyit gibi önemli maden kaynaklarına sahiptir. Dünyadaki en büyük üçüncü bakır madenine sahip olan Polonya, taşkömürü rezervi bakımından da dünyada beşinci sırada yer almakta aynı zamanda da ürettiği bu kömürün üçte birini enerji kaynaklı kullanmaktadır.⁵

¹ Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, (Derleyen. Faruk Sönmezoğlu), Der Yayınları, İstanbul, 2010, s.543.

² Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı, <https://www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/polonya/genel-bilgiler> (20.04.2019)

³ ÖZTUNA Yılmaz, *Devletler ve Hanedanlar Avrupa Devletleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Cilt IV, Ankara, 1996, s.151.

⁴ Bunlar, Wrocław, Bydgoszcz/Torun, Łódź, Lublin, Gorzów Wielkopolski/Zielona Góra, Kraków, Varşova, Opole, Rzeszów, Białystok, Gdańsk, Katowice, Kielce, Olsztyn, Poznań ve Szczecin'dir. Daha detaylı bilgi için bkz. <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/polonya/ulke-profil/ekonomik-gorunum/genel-bilgiler>

⁵ <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/polonya/ulke-profil/ekonomik-gorunum/genel-bilgiler> (20.04.2019)

Leh ırkı, 5. yüzyıl sonlarına doğru Türk itmesiyle Doğu Avrupa'dan gelen birkaç Slav kabilesinin Vistul nehri boyunca yerleşmesinden sonra ortaya çıkmış daha sonra buraya yerleşip çoğalmış ve yayılmışlardır. 9.asrın ortalarında bir boy beyi olan Piast, ilk Leh devletini ve ilk milli hanedanlığı kurmuştur.⁶

⁶ ÖZTUNA, *Devletler ve Hanedanlar Avrupa Devletleri*, s.151.

POLONYA'NIN GELİŞİMİ VE İKİLİ İLİŞKİLERİN BAŞLANGIÇ SÜRECİ

I.İlk Dönem Osmanlı-Polonya İlişkileri

Osmanlı İmparatorluğu ile diplomatik temaslar kurma bakımından Balkan ülkeleri ve Bizans hariç en eski münasebete sahip olan devlet Lehistan'dır.⁷ Yaklaşık 13. yüzyılda Moğol-Tatar orduları Polonyalıları ile karşı karşıya gelmiştir. İki devlet arasındaki temaslar ilk kez burada başlamıştır. Daha sonra Karay ve Tatar Türkleri Altın Orda Devleti döneminde Litvanya ve Polonya'ya gelerek buraya yerleşmişlerdir. Böylece ilk kez Türkler ve Polonyalıları arasındaki etkileşimler böylece başlamıştır.⁸

Bir devletin veya milletin ilişkilerinin uzun yıllara dayanması çok sık görülen bir durum değildir. Osmanlı-Lehistan ilişkileri de bu tezi çürütecek kadar eskiye dayanmaktadır. Macarların Osmanlılara karşı Lehistan'dan yardım istemesi ve Lehistan'ın yardım etmek yerine 1414 yılında Osmanlı Devleti'ne arabuluculuk elçisi göndermesi Türk-Leh ilişkisinin başlamasında ilk adım olmuştur.⁹

Takvimler 1414 yılını gösterirken Macar Kralı olan Sigismund, dönemin Leh Kralı olan Ladislaus Jagiello'ya bir mektup yollamış ve bu mektupta Osmanlı Devleti'ne karşı kendilerine yardım etmelerini istemiştir. Macarların bu istekleri karşısında Kral Jagiello iki devlet arasında taraf olmak yerine arabulucu olmayı tercih etmiştir. Bunun üzerine Ermeni Gregory ve Ooralı Skarbek'i elçi olarak Osmanlı Devleti'ne göndermiştir. Dönemin padişahı olan Çelebi Mehmed tarafından içtenlikle karşılanan elçiler neticesinde Lehistan-Osmanlı arasındaki diplomatik ve siyasi ilişkiler resmen başlamıştır.¹⁰

⁷ KURAT Akdes Nimet, "Türk Diplomasisi ve Polonya Merkez Arşivindeki Türkçe Vesikalara Ait İki Lehçe Eser", *Belleten Dergisi*, Cilt: 30, Sayı:119, Ankara, 1966, s.444.

⁸ ARIK Sabire, *Kuruluşundan XVII. Yüzyıla Polonya Tarihi*, Köksav Yayınları, Ankara, 2010, s.159.

⁹ TOPAKTAŞ Hacer, *Osmanlı Lehistan Diplomatik İlişkileri FranciszekPiotrPotocki'nin İstanbul Elçiliği (1788-1793)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014, s.15.

¹⁰ TOPAKTAŞ Hacer, "XVIII. Yüzyıl Ortalarında Türk-Leh İlişkilerinden Bir Kesit: Kapıcıbaşı Mehmed Aga'nın Lehistan (Polonya) Elçiliği (1757-1758)" *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, Cilt:29, İstanbul, 2007, s.204.

II. Murat zamanında 1444 yılında meydana gelen ve Osmanlı Devleti'nin galibiyetiyle sonuçlanan Varna Savaşı'nda resmi olarak olmasa da Lehistan haçlıların yanında katılmıştır. Bu tercih Osmanlı- Lehistan ilişkisinin olumlu giden seyrini aksi yönde etkilemiştir. Bu savaş sırasında farklı bir tutum izleyerek Osmanlı'ya karşı Macaristan'a destek vermelerine rağmen savaş bittikten sonra da Osmanlı Devleti'ne siyasi olarak elçi göndermeye devam etmişlerdir.¹¹ Daha sonra II. Bayezid'in Eflak ve Boğdan'ı ele geçirmek için hareket etmesiyle birlikte Kili ve Akkerman kaleleri üzerine sefere çıkılmasının ardından Osmanlı'nın gücü ve kudreti karşısında endişeye düşen Leh hükümdarı Osmanlı Devleti'yle ters düşmek istememiştir ve İstanbul'a bir elçi yollayarak Osmanlı Devleti'nden iki yıllık ateşkes antlaşması talep etmiştir. Bunun üzerine 22 Mart 1489 yılında ilk resmi Osmanlı Lehistan Antlaşması olan ateşkes imzalanmıştır.¹² Ve böylece Osmanlı-Leh ilişkisi olumlu seyrine devam etmeye başlamıştır.

Çelebi Mehmet döneminde başlamış olan ilk ikili ilişkiler Kanuni Sultan Süleyman döneminde de olumlu yönde devam etmiştir. Özellikle Kanuni Sultan Süleyman'ın eşi olan Hürrem Sultan ve kızı Mihrimah Sultan'ın Leh kralına hediyeler yollaması ikili ilişkilerin olumluluğun bir kanıtı niteliğindedir.¹³ Ayrıca Kanuni döneminde, dönemin Polonya Kralı olan Sigismund ile 1533 yılında Osmanlı-Polonya anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma kısa süreli olan anlaşmalar yerine ebedi bir anlaşma olarak imzalanmış ve aralarındaki dostluk ilişkisi tam anlamıyla pekiştirilmiştir. Anlaşmadan sonra Sultan Süleyman Polonya Kralına 1539 yılında kızı Mihrimah'ın düğünü ve oğullarının sünnet düğünü için resmi davet yollamıştır.¹⁴ Buradan anlıyoruz ki Kanuni dönemi Polonya ile diplomasi alanında temasların en iyi ve en zirvede olduğumuz dönemler arasındadır.

¹¹ UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt 2.Birinci Kısım, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988,s.184-185.

¹² TOPAKTAŞ, "XVIII. Yüzyıl Ortalarında Türk-Leh İlişkilerinden Bir Kesit: Kapıcı başı Mehmed Ağa'nın Lehistan (Polonya) Elçiliği (1757-1758)" s.205.

¹³ TOPAKTAŞ, "XVIII. Yüzyıl Ortalarında Türk-Leh İlişkilerinden Bir Kesit: Kapıcı başı Mehmed Ağa'nın Lehistan (Polonya) Elçiliği (1757-1758)" s.205.

¹⁴ KOŁODZIEJCZYK Dariusz, , "Komşuluktan Kardeşliğe: Osmanlı-Polonya ve Türkiye-Polonya Tarihi İlişkilerinden Birkaç Manzara", *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 2014, s.39.

17.yüzyıla baktığımızda Osmanlı Lehistan ilişkileri açısından gerek savaşlar gerek imzalanan antlaşmalar gerekse diplomatik ilişkiler bakımından en yoğun olarak yaşandığı dönem diyebiliriz. Lehistan'ın 1683 yılında Osmanlı'yı Avrupa'dan tamamen atmak düşüncesi ile başlayan Kutsal İttifak savaşlarında Avusturya, Venedik, Rusya ve Malta ile birlik olup Osmanlı'nın karşısında yer alması ikili ilişkilerin bozulmasına sebep olmuştur.¹⁵II. Osman'ın Hotin Seferine çıkması da iki ülke arasındaki iyi ilişkileri duraklatmıştır. Leh elçilerinin gelip barış teklif etmesi üzerine iki ülke arasında anlaşma tekrar sağlanmıştır.¹⁶Polonya'nın ilk vakanüvislerinden olan Jan Długosz'a göre ise 1414'te başlayan bu diplomatik ilişkiler, 1795 yılına kadar kesintisiz sürmüştür.¹⁷Özellikle 1699 yılında imzalanmış olan Karlofça Antlaşması'ndan bu yana kadim dostluk korunmuştur. Bu anlaşmayla aradaki ilişkiler de farklı bir boyuta dönüşmüştür. Bu dönemde ilişkiler bir nebze düzelmiş ve savaşlar bitmiş olsa da Polonya'nın üzerinde artan Rus baskınlığından dolayı Osmanlı Devleti, Doğu Avrupa'nın geleceğini endişe halinde yakından takip etmiştir. Osmanlı Devleti için de Rusya büyük bir tehdit oluşturunuyordu o yüzden Polonya'nın Osmanlı Devleti ile birlikte hareket etmesi çok önemli idi. Bu durum Osmanlı Devleti'nin Polonya'yla olan ilişkilerinin daha çok gelişmesini ve ilerlemesini sağlamıştır.

II. Leh İsyanı

18. yüzyıla gelindiğinde Lehistan'ı içinde bulunduğu işgallerden kurtarmak ve bağımsızlığını yeniden kazandırmak adına Tadeusz Kosciuszko liderliğinde ulusal bir ayaklanma hareketi ortaya çıkmıştır. 1794 yılında başlayan bu isyana destek olmaları için soylu kentli köylü demeden tüm halk savaşa çağırılmıştır. Ve büyük bir direniş hareketi başlamıştır. Bu direniş hareketi başarıyla sonuçlanmış ve Lehistan'da bulunan Rus askerleri dağıtılmıştır. Kazanılan zafer halkın ve ordunun maneviyatının güçlenmesini sağlamıştır. Kosciuszko kurduğu mahkemelerde hain

¹⁵ ARIK Sabire, "Polonya Kralı III. Jan Sobieski Hükümdarlık Dönemi(1674-1696)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt:24,Sayı:38, Ankara, 2005, s.236

¹⁶TOPAKTAŞ Hacer, "Lehistan'da Bir Osmanlı Sefiri Zıştovili Hacı Ali Ağa'nın Lehistan Elçiliği Ve Sefaretnamesi(1755)",*Türk Tarih Kurumu Yayınları*, Ankara, 2015, s.22.

¹⁷ TOPAKTAŞ Hacer, "Lehistan'dan Polonya'ya: Polonya Tarih Yazımında Türkler ve Türkiye", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Cilt:8, Sayı:15, 2010, s.537.

ilan ettikleri kişileri idama mahkûm etmiştir. Tamamıyla bir devrim yapmak Kosciuszko köylülerin direnişe daha çok destek vermesini sağlamak için köylüye özgürlük ve toprak garantisi veren bir tebliğ yayınlamıştır. Bu duruma müdahale etmek isteyen Rus kuvvetleri Lehistan'a Prusya'nın da yardımı ile müdahale edince çok sayıda kişinin ölümüne sebep olan savaşlar yaşanmış ve bu savaşlar sonucunda Leh kuvvetleri yenilgiye uğramıştır. Ayaklanmanın lideri olan Kosciuszko esir düşmüş, ayaklanmaya katılan birçok kişi ise Sibirya'ya sürgün edilmiştir. Bu direniş harekâtı, Lehistan'ın parçalanmadan önceki üçüncü ve son direniş harekâtı olmuştur. 1795 yılında Avusturya liderliğinde Prusya ve Rusya gibi güçlü üç devlet arasında paylaşılması Lehistan'ın siyasi hayatını neredeyse sona erdirmiştir. Polonya'nın son kralı olan August tahttan indirilmiş, Varşova dahil olmak üzere merkez Prusya'nın, Litvanya ve Kurlandiya bölgesi Rusya'nın, Krakov ve Lubnin'in bulunduğu bölge ise Avusturya'nın eline geçmiştir. Halk esarete düşmüş ve büyük sıkıntılar baş göstermeye başlamıştır.¹⁸

Bu dönemde bile Osmanlı her zaman Lehistan'ın yanında olmuştur. Dönemin padişahları yabancı elçileri kabul ederken Leh diplomatlar için her defasında geleceklermiş gibi boş bir yer bıraktırmışlardır. Hatta elçinin törene katılmaması üzerine diğer elçilere Lehistan elçisinin gelecek olduğunu ancak yolda bir sıkıntıyla karşılaşmış olduklarını dile getirmiştir. Osmanlı Devleti bu yaklaşımı ile ülkenin sıkıntılı bir dönemde olduğunu açık etmeyerek Lehistan'a karşı ne denli samimi duygulara sahip olduklarını gözler önüne sermişlerdir.¹⁹

III. İlk Diplomatik Temaslar ve Elçilikler

İki ülke arası dostluk ilişkileri açısından elçiler büyük bir önem arz etmektedir. Özellikle de Osmanlı Devleti için elçilik önemli bir kavramdır. Elçiler

¹⁸BEYDİLLİ Kemal, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:34, İstanbul, 2007, s. 315.

Ayrıca Bkz. <https://islamansiklopedisi.org.tr/polonya#2> , KANAT Vedat, *Lehistan'ın Parçalanma Sürecinde Osmanlı Devleti İle İlişkileri (1772-1795)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Mersin, 2011,s.82-85.

¹⁹ REYCHMAN Jan, *Polonya İle Türkiye Arasında Diplomatik Münasebetlerin 550. Yıldönümü*, Polonya Halk Cumhuriyeti Büyükelçiliği, Ankara, 1964, s.18.

iyi karşılanmalı iyi ağırlanmalı ve iyi misafir edilmelidir. Zaten genel olarak Türk kültürünün geçmişine bakıldığında en önemli özellikleri arasında misafirperverlik gelmektedir. Eldeki bilgilere göre Lehistan'a ilk Osmanlı elçileri 1427 yılında gönderilmiştir.²⁰ Bu tarihten sonra Osmanlı-Leh ilişkilerinin üst düzeye çıkmasıyla birlikte diplomatik ilişkiler de yoğunlaşmıştır. Buna örnek olarak ülkemizde 1790'lı yıllarda elçilik yapan Franciszek Piotr Potocki'yi örnek olarak verebiliriz. Potocki'nin İstanbul'a elçiliğinin gelmesiyle onun için görkemli karşılama töreni düzenlenmiştir. Karşılama töreninde kalabalık bir yeniçeri ordusu, çavuşlar, süvariler hazır bulunmuştur. Elçiye özel olarak şekerler, şerbetler, misk kokuları, kahveler sunulmuş ve oldukça yankı uyandıran bu karşılama törenine Leh gazetelerinde bile yer almıştır. Elçiye verilen önemi buradan da anlayabiliyoruz.²¹

Osmanlı Devleti tarafından da Lehistan'a elçiler gönderilmiştir. 1730 yılında I.Mahmud'un tahta çıkışını bildirmek üzere Mehmed Efendi Lehistan'a gönderilmiştir ve bu görüşmelerde karşılıklı memnuniyetler bildirilmiştir. Mehmed Efendi tuttuğu sefaretnamede iki ülke arasındaki iyi ilişkilerden sıkça bahsetmiştir.²² Sultan I.Mahmud'un vefatından sonra yerine geçen padişah III. Osman'ın cülusunun bildirilmesi için Lehistan'a Zıştovili Hacı Ali Ağa elçi olarak gönderilmiştir. Yine dönemin padişahı olan I.Abdülhamit'te tahta çıkışını duyurmak için elçi göndermiştir. Ayrıca ikili ilişkiler adına yapılan adımlar arasında Leh kralının da destek verdiği Lehistan doğu dilleri okulu açılmasıdır. İstanbul'da doğu dillerini öğretmek ve doğu dillerini bilen çevirmenler yetiştirmek amacıyla açılmıştır. Lehistan'ın doğudaki diplomatik ilişkilerinde iyi bir kadroya sahip olmasında açılan bu okulun ve alınan eğitimlerin de önemli bir katkısı bulunmuştur.²³ Zaten Osmanlı Devleti 1700'lü yılların sonuna kadar diğer ülkelerde olduğu gibi Polonya'da da

²⁰ TOPAKTAŞ Hacer, "Karlofça'dan Lozan'a İstanbul'da Leh Diplomatlar (1699-1923)", *OTAM*, Sayı:37, Ankara, 2015, s.310.

²¹ TOPAKTAŞ, *Osmanlı-Lehistan Diplomatik İlişkileri Franciszek Piotr Potocki'nin İstanbul Elçiliği(1788-1793)*, s.59-61.

²² TOPAKTAŞ, "XVIII. Yüzyıl Ortalarında Türk-Leh İlişkilerinden Bir Kesit: Kapıcı başı Mehmed Ağa'nın Lehistan (Polonya) Elçiliği (1757-1758)", s.206.

²³ KANAT Vedat, *Lehistan'ın Parçalanma Sürecinde Osmanlı Devleti İle İlişkileri (1772-1795)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Mersin, 2011, s.50. Osmanlı-Lehistan Elçilikleri İsim Listesi İçin Ayrıca Bkz. Ek:2.

daimi elçilik bulundurmamıştır. III. Selim döneminde gerçekleştirilen ıslahatlarla birlikte daimi elçilik açılmıştır.²⁴

Osmanlı Devleti'ne en çok elçi gönderen ve Osmanlı Devleti'nde en fazla elçi bulunduran ülke Polonya olmuştur. ²⁵ Osmanlı Devleti'nin 1774 yılında imzaladığı Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan sonra 1777'de Polonya'ya giden Numan Enis Bey Rusya karşıtı ittifak için gönderilirken, Polonya'nın da Osmanlı Devleti'ne gönderdiği elçi bu yönde bir anlaşma yolu aramış ancak 2 devlet arasındaki önceden sorunlardan dolayı olumlu sonuçlanmamıştır.²⁶

IV. Kültürel İlişkiler

Polonya'nın konumu bakımından Baltık denizi ve Doğu, Batı, Kuzey Avrupa'nın kesiştiği noktada olması, üzerinde bulunan ticaret yollarının önemini artırmıştır. O dönemlere bakacak olursak batı Avrupa'ya at, tahıl ve kereste ihraç eden tek ülke olması da bu toprakların komşu ve büyük devletlerin dikkatini çekmesine neden olmuştur. Bu nedenle Polonya tarih boyunca sıkça komşu ülkelerin istilasına ve işgaline uğramıştır.²⁷ Sahip olduğu stratejik coğrafya daha önce belirttiğimiz gibi; Polonya'nın 1772, 1793 ve 1795 yıllarında komşuları Prusya, Avusturya ve Rusya tarafından paylaşımı ve bağımsızlığının elinden alınması, Türk-Leh resmî ilişkilerinin 1918'e kadar kesintiye uğramasına neden olmuştur. Fakat Osmanlı Devleti 1795-1918 yılları arasında bağımsızlıkları için savaşan Polonya'ya, ellerinden gelen tüm desteği sağlamakla kalmamış aynı zamanda Polonya'dan gelen birçok göçmene de ev sahipliği yapmıştır. Birçoğuna iş imkânı sağlamıştır. Aralarında Leh subayların da yer aldığı bu göçmenlerden bazıları gönüllü olarak Osmanlı ordularında önemli görevlerde bulunmuşlardır. Bu subaylar bir süre Osmanlı Devleti için savaşmış ve Osmanlı'ya destek vermişlerdir. Öyle ki Türk

²⁴ TOPAKTAŞ, *Lehistan'da Bir Osmanlı Sefiri Zıştovili Hacı Ali Ağa'nın Lehistan Elçiliği Ve Sefaretnamesi* (1755), s.6-8.

²⁵ TOPAKTAŞ, , "Lehistan'dan Polonya'ya: Polonya Tarih Yazımında Türkler ve Türkiye", s.537-538.

²⁶ TOPAKTAŞ Hacer, "Osmanlı- Leh İlişkilerinde Realpolitik ve Retorik Bir XVIII. Yüzyıl Değerlendirmesi, ", *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 2014, s.58.

²⁷ YÜKSEL Fatma, *AB Ortak Tarım Politikası; Polonya ve Türkiye Örnekleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu yönetimi Anabilim Dalı, Konya, 2010, s.51

isimleri bile kullanmışlardır. Örnek olarak “Murat Paşa, (Józef Bem) Mustafa Celaleddin Paşa (Konstanty Borzęcki), Mehmet Sadık Paşa (Michał Czajkowski), gibi isimleri sayabiliriz.²⁸ Bu dönemlerde iki ülke arasındaki yoğun ilişkiler sebebiyle Polonya’da Türkçe konuşmasını bilen kişilere ihtiyaç doğmuştur. Örneğin daha sonra İslam dinini seçip Ali Bey adını alan Wojciech Bobowski bir süre Osmanlı sarayında tercümanlık yapmış İncil ve Zebur gibi önemli dini kitapları Türkçeye çevirmiştir.²⁹ Ayrıca bu dönemde kültürel ilişkilere katkı sağlaması amacıyla İstanbul’da Polonya Okulu açılmıştır. 19.yüzyılda ise Polonyalılar Türk dili ve tarihi ile ilgili bilimsel çalışmalar yapmıştır. Bu araştırmacılara; Jan Reychman Edward Piekorski gibi isimleri örnek verebiliriz.

Lehistan – Osmanlı arasındaki dostluk ilişkileri iki ülke arasındaki kültürlerin de birbirleriyle etkileşimini sağlamıştır. Lehistan’da Türk kültüründen örnekler geniş çapta yayılmaya başlamıştır. Bu kültürün yayılmasındaki en önemli nedenlerden biri iki ülke arasındaki ticaret ilişkileri olmuştur. Özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısından sonra Karadeniz limanları ticarete açılınca gelen kumaşlar, oymalı eşyalar, kokular, meyveler ve tatlılar çok beğenilmiştir. Ayrıca Türkiye’den ithal edilen porselen eşyalar, arkeolojik değer taşıyan objeler ayrı önem taşıyordu. Düzenlenen kostüm balolarında Türk kıyafetleri giyiliyor ve bu giysiler Lehliler arasında büyük ilgi uyandırıyor. Türk elbiselerinin yanında oyunları, kokuları, şerbetleri de moda olmaya başlamıştır. Ayrıca ülkede birçok caminin yapılması Türk mimari unsurlarının ne derece benimsendiğine kanıt olmuştur. Yapılan bu camiler arasında Bohoniki ve Kruszyniany camileri halen Polonya topraklarında bulunmaktadır. Lehistan’ın son kralı kabul edilen Satnislas Auguste’ün kardeşi olan prens Poniatowski Varşova yakınlarında “Türk Köşkü” yaptırmıştır. Ayrıca saray ve konaklarda da Türk kültürünün yansıması olan Türk tabloları bulunuyordu. İki ülke arasındaki diplomatik ilişkiler böylece kültür ilişkilerinde de son derece etkili olmuştur.³⁰

²⁸ TOPAKTAŞ Hacer, *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 2014, s.8.

²⁹ TOPAKTAŞ, Lehistan’dan Polonya’ya: Polonya Tarih Yazımında Türkler ve Türkiye, s.540.

³⁰ REYCHMAN Jan, XVIII. Yüzyılda Lehistan Uygarlığında Görülen Türk Etkileri, *Belleten Dergisi*, Cilt:28, Sayı:112, Ankara, 1964, s.758-763.

V.Polonez Köy'ün Kurulması

1830'lu yıllarda çıkan Kasım Ayaklanması sonrasında birçok Polonyalı, Rus ordusu tarafından askere alınmıştır. Orduya alınan bu kişilere kendi rızaları olmadığı halde Çerkezlerle savaşmaları emredilmiş ancak Polonyalılar Çerkezlerin Ruslar tarafından baskı gördüklerini düşündükleri için onlara karşı savaşmak istememişlerdir. Bu defada Rus ordusu yanlısı olduklarını düşündükleri için vurmak istemedikleri Çerkezler tarafından esir alınmaya başlamışlardır. Fakat dillerini bilmediklerinden dolayı aslında onların yanında yer aldıklarını Rus yanlısı olmadıklarını Çerkezlere ifade edememişler, böylece birçok sıkıntı ve eziyete maruz kalmışlardır. Çerkezler işi ticarete dökerek Polonyalı esirleri Osmanlı Devleti'ne pazarlamaya başlamışlardır.³¹ Bu durum ta ki Polonyalıların kurtuluşunu sağlayacak kişi olan Polonyalı ünlü General Michał Czaikowski'nin ortaya çıkmasına kadar bu şekilde seyrini sürdürmüştür. Czaikowski gelir gelmez Polonyalıları düştikleri bu durumdan kurtarmak için çalışmalara başlamıştır. Ve başarılı olmuştur. Çoğu mülteci konumunda olan bu Polonyalılar geçimlerini sağlayacak imkânlarla sahip olmadıkları için türlü sıkıntılarla karşı karşıya kalmışlardır. Bu sıkıntılara çözüm bulamayan Czaikowski, yaşanan bu sıkıntıların önüne geçmek adına İstanbul'da Polonyalılar için bir yerleşim alanı oluşturmaya karar vermiştir. Bu kararını dönemin Prensi olan Czartoryski'ye iletmış ancak prens, ekonomik sıkıntıları öne sürerek bu kararı olumlu karşılamamıştır. Czaikowski ise birçok yol deneyerek Prens Czartoryski'ye bu fikrini kabul ettirmiştir. İstanbul'un Anadolu yakasında bulunan ve o dönemde St. Benoit okullarının da kurucusu olan Lazaryen misyoner rahipleriyle bağlantıya geçip onlara ait olduğu bilinen araziye Polonyalıların yerleşmesini sağlamak için adımlar atılmıştır. Misyonerlerin tedarik ettiği paralarla esir düşen ve Rus ordudan kaçan askerler kurtarılmıştır. Daha sonra da rahiplere ait olan topraklara yerleştirilmişlerdir. Hatta Prens Czartoryski sarayla iletişime geçerek işçi ve evsiz barksız olan Polonyalıları da buraya getirtmiştir. 3 Mart 1842 yılında imzalanan antlaşma ile birlikte araziye Polonyalıların buraya kesin olarak yerleşmesi onaylanmıştır. Sonrasında köye yerleşme çalışmaları devam etmiş ve 19 Mart'ta bu

³¹ADALI Emrah, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Kocaeli, 2013, s.36.

araziye taşınmaya başlamışlardır. Eskiden Çingenelerin yaşadığı bir yer olmasından dolayı Çingene konağı denilen bu yere, dini bir törenle gerçekleşen açılışla Prens Adam Czartoryski'nin adından yola çıkılarak bu köye Adampol adı verilmiş daha sonra 1923 yılında ise Polonez köyü olarak değiştirilmiştir.³²

Böylece Polonez köy bu tarihten itibaren Polonya'nın tekrar bağımsızlığını kazanması ve yürütülen yaşam mücadelesi açısından Polonyalı mültecilerin Osmanlı sınırları içindeki en önemli sığınak yerleri olmuştur. Osmanlı Devleti sınırları içerisinde yaşayan diğer azınlık topluluklar gibi hoşgörüyle karşılanmışlardır. Polonez köy'ün kurulması ile birlikte Polonyalılar Osmanlı Devleti'nde güvenli bir ortamda rahat ve özgürce yaşamaya başlamışlardır. Ayrıca Polonez köy, Polonyalıların Rusya'ya karşı yürüttükleri bağımsızlık mücadelesi faaliyetlerinin önemli bir adımını teşkil etmiştir. Zamanla Osmanlı Devleti sınırları içinde yaşayan Polonyalıların sayısı da giderek artmıştır. 19. yüzyılın sonlarına gelindiğinde köyün nüfusu yaklaşık 150'dir. Köye yerleşmek isteyenler için Polonyalı ya da Slav asıllı olma ve Katolik olmak şartı vardır.³³ Burada yaşamaya başlayan askerler ailelerini de yanlarına getirterek tarımla uğraşmışlardır. Osmanlı'ya da tarım açısından katkı sağlamışlardır. Böylece yaşadıkları sıkıntılı dönemleri geride bırakmaya başlamışlardır. Fakat Birinci Dünya Savaşı patlak verince Osmanlı'nın içine düştüğü durumdan köydekilerde etkilenmiş ekonomik sıkıntı yaşamaya başlamışlar ve birçoğu ülkelerine geri dönmek zorunda kalmışlardır. Köyde sadece 200 civarında Polonyalı ikamet etmeye devam etmiştir. Ayrıca Polonez köy'ün kurulmasında çok önemli katkıları olan Czajkowski, Osmanlı ordusunda yer almış 1848 İhtilalleri sonucunda Müslüman olmuştur. Müslüman olduktan sonra Mehmet Sadık Paşa ismini almıştır. Osmanlı Devleti'ne gönül bağlılığını uzun yıllar sürdürmüştür. Bununla birlikte yine Osmanlı Devleti'ne askeri anlamda her türlü desteği sağlamaya devam etmiştir. Öyle ki dönemin padişahı Sultan Abdülmecid tarafından Kırım Savaşı'nda gösterdikleri başarılarından dolayı birliğine nişan sancağı verilmiştir.³⁴

³²Hürriyet Gazetesi, 29.11.2004.

³³ DOMİNİK M.A. Paulina, "Polonezköy ve Leh Göçmenler", *600. Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu*, İstanbul, 27-28 Eylül, 2014, s.90.

³⁴Hürriyet Gazetesi, 29.11.2004.

VI. Polonyalı Sığınmacılar

19.yüzyıl itibariyle Osmanlı ve Polonya arasındaki ilişkilerin seyri değişmeye başlamıştır. Polonya Devleti birçok sıkıntıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu sıkıntıların doğmasıyla birlikte, Polonyalılar ülkelerini korumak adına 1861-1863 yılları arasında üç kez isyan girişimde bulunmuş ancak başarılı olamamışlardır. Bu isyanlardan kaçan birçok Polonyalı ise Osmanlı Devletine sığınmıştır. Bunun üzerine sığınmacıların iadesi talep edilmiş ancak Osmanlı Devleti tarafından bu iade talebi kesin bir dille reddedilmiştir. Hatta dönemin padişahı olan Sultan Abdülmecit iade talebi bulunan kişiler karşısında tahtımı veririm hatta başımı bile veririm fakat devletime sığınanları asla geri vermem sözünü söyleyerek iade talebine son noktayı koymuştur.³⁵ Zaten tarih boyunca Türklerin kendilerine sığınan kişileri iade etme gibi bir gelenekleri de yoktur.

Osmanlı Devleti'ne sığınan kişiler arasında farklı birçok meslek grubuna ait olan kişiler bulunmaktaydı. Mühendis, doktor, veteriner, teknisyen dahil olmak üzere her türlü meslek grubu sığınmacılar arasında yer alıyordu. Osmanlı Devleti bu meslek gruplarına kendi içlerinde yer vererek iş imkânı hakkı tanımıştır. Hatta öyle ki Polonyalı meslek sahipleri Osmanlıya her alanda katkı sağlamıştır. Örneğin; Trabzon-İstanbul yolu büyük ağırlıkla Polonyalı bilirkişiler tarafından yapılmıştır. Orzechowski, 1865 yılında İstanbul'da büyük bir salgına yol açan kolera tedavisinde etkili olarak birçok insanın hastalıktan kurtulmasını sağlamıştır. Pszybilski ise 1867 yılına gelindiğinde Osmanlı Basın Bürosunu kurmuştur.³⁶ Ayrıca 19.yüzyılda Polonyalılar Kırım Savaşı esnasında Osmanlı Devletine hizmet etmekle birlikte aynı zamanda Jön Türklere ve Genç Osmanlılara da katılmışlardır. Öyle ki Tadeusz Gasztowtt isminde Polonyalı bir genç Paris'ten İstanbul'a kadar gelerek İttihat ve Terakki Cemiyetinin üyeleri arasına girmiş burada çeşitli faaliyetlerde bulunmuştur. Hatta bununla kalmayıp Tadeusz Gasztowtt olan esas ismini değiştirerek dinin koruyucusu ve dinin kılıcı anlamlarına gelen Seyfettin mahlasını almış, Türk

³⁵ TOROS Taha, *Geçmişte Türkiye-Polonya İlişkileri*, İstanbul Yayınları, İstanbul, 1983, s.20.

³⁶ KAŞTAN Yüksel, Cumhuriyeti'nin Kuruluş Sürecinde Oluşturulan Türkiye Polonya İlişkilerine TBMM Tutanak Defterleri Işığında Analitik Bakış, *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:3, 2016, s.51

gazetelerinde makaleler yayınlamıştır. Osmanlı ordusuna gönül verip orduyla birlikte gönüllü olarak savaflara katılmıştır. Mustafa Kemal'in ve arkadaşlarının da içinde yer aldığı Trablusgarp Savaşı'nda İtalyanlara karşı Türk ordusunun yanında savaşta yer alması da Osmanlı'ya bağlılığının göstergesinin son noktası olmuştur.³⁷

VII. Birinci Dünya Savaşı Döneminde Osmanlı-Polonya İlişkileri

20. yüzyılın ilk çeyreğinde meydana gelen I. Dünya Savaşı tüm dünyanın yanı sıra Polonya ve Osmanlı Devleti'nin kaderlerini yeniden çizmiştir. Adeta iki ülke içinde bir sonun başlangıcı olmuştur. Avrupa ülkeleri başta olmak üzere özellikle büyük devletler arasında dünya gücü olma yarışı kendini göstermiştir. Artık işgallerin ardı arkası kesilmeyecek ve tüm dünyayı etkileyecek olan fırtınalar esmeye başlayacaktır.

I. Dünya Savaşı'na tam olarak değinmeden önce ilk olarak bu savaşın çıkmasında etkili olan faktörlere göz atmamız gereklidir. Savaşın altında yatan en önemli sebep sanayileşmiş ve büyüyen devletlerarasındaki siyasi ve iktisadi hâkimiyeti ele geçirme mücadelesidir. Ham madde ve pazar arayışları sömürgecilik akınlarını da beraberinde getirecektir. Almanya, Macaristan ve Avusturya ile 1879 yılında ikili ittifak imzalamış, daha sonra bu ittifaka 1882 yılında İtalya'nın da katılmasıyla ittifak güçlenerek üçlü ittifak halini almıştır. İttifak devletleri kendilerine dünya sahası üzerinde nüfus elde etmeye çalışırken karşı tarafta da güçlü bir itilaf bloğu oluşturulmaya başlanmıştır. Fransa, Rusya ardından da İngiltere'nin katılmasıyla üçlü itilaf devletleri kurulmuştur. İşte bu itilaf-ittifak bloklarının kurulması aslında büyük bir savaşın doğuşuna tanıklık etmemize neden olmuştur. Bu savaş sadece kurulan bloklar arasında kalmayıp bütün dünyanın da etkileneceği olayların başlangıcı olacaktır. Gelişen sanayi ile birlikte ortaya çıkan hammadde ihtiyacı, giderek artan sömürgecilik faaliyetleri, rekabet ve siyasi anlaşmazlıklar derken Avrupa devletleri her an patlayacak olan birer bomba halinde silahlanmaya devam ederken fitili ateşleyecek ilk adımı beklemeye başlamıştır. Avusturya-

³⁷KOŁODZIEJCZYK Dariusz, , “Komşuluktan Kardeşliğe: Osmanlı-Polonya ve Türkiye-Polonya Tarihi İlişkilerinden Birkaç Manzara”, s.40.

Macaristan arşidükü Ferdinand ve eşi Sophie'nin 28 Haziran 1914 yılında Bosna gezisi sırasında, genç bir Sırp milliyetçisi tarafından suikasta uğrayarak öldürülmesiyle birlikte savaşın patlak vermesi için beklenen adım gelmiş ve I. Dünya Savaşı böylece başlamıştır.

Tüm dünyada yankılar sürerken ilk başta tarafsızlığını koruyan Osmanlı Devleti'nin Almanya'nın yanında yer alması savaşın seyrini değiştirmekte etkili bir faktör olmuştur. Almanya'nın bu savaşta Osmanlı'yı kendi yanına çekmesinin en önemli nedeni; boğazları kullanarak Rusya'ya gelecek yardımları önlemek, halifenin siyasi gücünden yararlanmak aynı zamanda da Osmanlı Devleti'nin açacağı cephelerle yükünün azalacağını düşünmesidir. Bu sebeplerden ötürü Osmanlı Devleti'ni kendi yanında savaşa girmeye ikna etmiştir. Osmanlı ise Balkan Savaşlarında kaybettiği toprakları geri almak için bu savaşın içinde yer almak istemiştir. Aynı zamanda İttihat ve Terakki Cemiyetinin Alman hayranlığı, Almanların savaşı kesin kazanacağına olan inançları ve en önemlisi ise siyasi yalnızlıktan kurtulma isteği Almanya'nın yanında savaşa girmelerine neden olmuştur. Fakat hiçbir şey planlandığı gibi gitmemiş, üçlü ittifak bloğunun dağılması Almanya ve Osmanlı Devleti'nin yalnız kalmasıyla birlikte Osmanlı devleti ağır bir yenilgiyle karşı karşıya gelmiştir.

I.Dünya Savaşı başladığı sırada Osmanlı Devleti Almanya ile birlikte ittifak devletleri arasında iken Polonya için durum biraz daha farklıydı. Çünkü her iki blokta da kendine düşman olan devletler yer almaktaydı. Polonya bu süreçte kendi çıkarlarını korumak adına itilaf devletleri arasında bulunmaya karar vermiştir. Hatta bu savaş esnasında Osmanlı Devleti, müttefiklerine yardım amaçlı açtığı cepheler arasında yer alan Galiçya cephesinde Polonya ile karşı karşıya gelmiş birçok askerini burada kaybetmiştir. Ki burada kaybedilen Osmanlı askerlerinin mezarları hala Polonya'da yer almaktadır. Türkiye buradaki şehitlerine sahip çıkmıştır. Türk askerleri için mezar yapılması istenmiştir. Ve hatta bunun için Polonya hükümetine para göndermişlerdir.³⁸ Galiçya cephesinde savaşan askerler arasında ağır yaralı olup uzun süre tedavi görmesi gereken Türk askerleri cephenin gerisinde kalan hastanelere gönderilmeye başlanmıştır. Gönderilen yerlerden biri de Polonya'nın en

³⁸ DUMAN Selçuk, "Atatürk Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri", *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Yaz 2013, Sayı 38, .s.92.

önemli şehir merkezlerinden biri olan Krakow'dur. Yaralı olan 15. Kolordu askerleriyle Polonyalı doktor ve hemşireler yakından ilgilenmişlerdir.³⁹

I.Dünya Savaşı sürerken Osmanlı Devleti, defalarca toprakları başka devletler tarafından işgal edilmiş ve parçalanmış olan Polonya ile aynı kaderi paylaştı. Bu sebeple süreç içerisinde birbirine destek olamadılar. Çünkü Polonyalılar bu savaşa tamamen bağımsızlık mücadelesiyle girerken Osmanlı Devleti de bir süredir kaybettiği toprakları geri alabilme ümidiyle girmiştir. Savaş sonunda Osmanlı için durum pek iç açıcı olmamış üstelik bu savaş devletin yok oluşunu hızlandırmıştır. Polonya ise yıllardır yaşadığı parçalanmışlıklardan, esaretlerden sıyrılarak 1918 yılında Birinci Dünya Savaşı seyrini sürerken, bağımsızlığını ilan etmiştir.⁴⁰

I. Dünya Savaşı dört yıl üç ay on bir gün sürmüştür ve bu süreçte mali alanda zaten büyük sıkıntılar yaşayan Osmanlı Devleti'nde hem maddî hem de manevî ağır hasarlar meydana gelmiştir. İnsan kaybı ise tahmin edilmeyecek kadar çoktu. İngiltere ve müttefikleri 5.152.115, Almanya ve müttefikleri de 3.386.200 kayıp vermişlerdi. Osmanlı'nın şehit sayısı ise 325.000'i buluyordu.⁴¹ Birinci Dünya Savaşı'nı genel olarak her iki ülke adına değerlendirilecek olursa, Polonya için yeniden doğuş Osmanlı için ise büyük bir kaybın yanı sıra yok oluş sürecinin başlamasıdır. Osmanlı Devleti 30 Ekim 1918 yılında imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması ile savaşı kaybettiğini resmen ilan etmiştir. Osmanlı bu süreçle birlikte işgallerle boğuşmaya ülkeyi kurtarmak adına yeni çıkış yolları aramaya devam etmektedir. Polonya ise bu durumun aksine yıllardır süren esaretinden kurtularak bağımsızlığın sevincini yaşıyordu. Tüm yaşadıkları sıkıntıların yanında Polonyalıların bağımsızlıklarını tekrar kazanmalarına en büyük sebep olarak milli benliklerini ve inançlarını yitirmemiş olmaları diyebiliriz. Zaten Birinci Dünya Savaşında Osmanlı ile birlikte ittifak bloğunda yer almamalarının en büyük nedeni aynı safta yer alan Almanya'nın üzerlerinde tekrar baskı kuracaklarını hissetmeleridir. Polonya'nın 11 Kasım 1918 de tek taraflı olarak bağımsızlığını ilan

³⁹NYKIEI Piotr, "Birinci Dünya Harbi Döneminde Polonyalılar İle Türkler Arasındaki Askeri İlişkiler", *600. Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 2014, s.78.

⁴⁰<http://www.mfa.gov.tr/-turkiye-polonya-siyasi-iliskileri.tr.mfa>(20.04.2019)

⁴¹KURAN Ercüment, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:6, İstanbul, 1992, s.199. Ayrıca bkz. <https://islamansiklopedisi.org.tr/birinci-dunya-savasi>(12.06.2019)

etmesinin yanında 28 Haziran 1919 tarihinde yayımlanan Versay Antlaşması'nın 87.maddesinde de Polonya'nın bağımsızlığı tanınmıştır.⁴²

Polonya bağımsızlığını ilan etmişti fakat hala halledilemeyen bazı konular vardı. Bunlardan biri Polonya'nın sınırlarının belirlenmemiş olmasıydı. Bağımsızlığın ilanından birkaç ay sonra 18 Ocak 1919 yılında toplanan Paris Barış Konferansı ile birlikte sadece Polonya'nın sadece batı sınırı belirlenmiştir. Bağımsızlığını ilan ettiği halde 1921 yılına kadar sıkıntılı süreçlerden geçmiştir. Özellikle de sınırlarını belirlemek adına sınır komşusu olan birçok devletle mücadele etmek zorunda kalmıştır.⁴³

Bu süreçte Osmanlı bir yandan işgallerle uğraşırken bir yandan da yeni kurulacak olan hükümetin adımları Mustafa Kemal tarafından atılmaya başlanmıştır. Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi, TBMM'nin kurulması, Kurtuluş mücadelesi derken Türk devleti tekrar şahlanarak ayağa kalkmış ve yıllardır yaşamış olduğu ağır kayıpların yenilgilerin yerini zaferlere ve sevinçlere bırakmaya başlamıştır. Mustafa Kemal'in başlattığı bu direniş hareketiyle beraber işgal altında parçalanmış ve Hasta Adam sıfatını üzerinden atmaya çabalayan bitik Osmanlı, Türkiye Cumhuriyeti adıyla daha güçlü bir hal alarak düşman karşısında yılmadan bölünmeden mücadeleye tam gaz devam etmiştir. Millet azim ve kararlılıkla mücadeleyi elden bırakmamıştır. Tüm bu uğraşlardan sonra ardı ardına güzel haberler gelmeye başlamıştı. Güney cephesinde Fransızlara karşı Antep halkı inanılmaz bir duruş sergilemiştir. Doğu cephesinde Ruslara ve Ermenilere karşı kazanılan zafer haberleri büyük yankı uyandırmaya başlamıştı. Yunanlılara karşı kazanılan İnönü Savaşları, Sakarya Savaşı derken acı kayıplar tek tek telafi olunmaya başlamıştır. Mustafa Kemal'in birlik çağrısı ses getirmiş ve halk topyekûn bir şekilde ülke savunmasına girişmiştir.

Birinci Dünya Savaşı'nın ardından kazanılan bu zaferlerde Atatürk'ün birlik ve beraberlik çağrısı halkın da direnişi çok önemli bir yer arz etmektedir. Son olarak

⁴² DİLEK Mehmet Sait, "TBMM Hükümeti İle Polonya Cumhuriyeti (Lehistan) Arasında 23 Temmuz 1923 Tarihinde İmzalanan Antlaşmalar ve Tarafların Dış Politika Yaklaşımları", *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Volume 8/9 Summer 2013, Ankara, s.1131.

⁴³ ADALI, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri*, s.59.

Türk milletinin kaderini belirleyecek olan kader savaşı 26 Ağustos 1922 yılında başlamıştır. Aynı zamanda Başkomutanlık Meydan Savaşı olarak da andığımız bu savaş bir başkaldırının hatta büyük bir doğumun başlangıcı olmuştur. 4 gün süren bu savaş sonunda takvimler 30 Ağustos'u gösterirken beklenen müjdeli haber adeta yankılanmıştır. Artık yapılacak son bir iş kalmıştır. Yeni bir savunma hattı oluşturmak isteyip İzmir'e doğru ilerleyen Yunanlılara karşı Mustafa Kemal karşı tarihte iz bırakacağı "*Ordular İlk Hedefiniz Akdenizdir İleri!*" sözünü söylediği İzmir'de unutulmayacak bir zafere imza atmıştır. 9 Eylül 1922 Günü İzmir'i de Yunan kuvvetlerinden temizlemiştir. Bunca maddi ve manevi kayıplar, savaşlar, çabalar, yorgun yıllar bu zaferle son bulmuştur. Nitekim de kazanan halk ve ulu önder olmuş böylece işgaller de son bulmuştur.

Nihayet işgallerin bitmesiyle birlikte 23 Temmuz 1923 yılında Lozan Antlaşması imzalanmıştır. Bu antlaşmaya katılanlar arasında; Polonya'nın Bern elçisi olan Jan Modzelewski, Dışişleri Bakanları Aleksandır Lados gibi isimler yer almaktadır. Türkiye'yi temsilen ise dönemin Dışişleri Bakanı İsmet İnönü, Sağlık Bakanı Rıza Nur ve Maliye Bakanı olan Hasan Bey katılmıştır.⁴⁴ Bu anlaşmayla yeni Türkiye resmen tanınmış ve savaşlar sona ermiştir. 1923 yılında Lozan Antlaşması'nın imzalamadan hemen önce ise Polonya, Türkiye ile dostluk anlaşması imzalayarak Türkiye Cumhuriyetini tanıdığını ilan etmiştir. Atatürk'ün gösterdiği azim ve kararlılığa hayranlık duyduklarını belirterek Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluşu açısından önemli bir görüşme olan Lozan'ı ilgiyle takip etmiş ve bu anlaşmaya Polonya basını da yer vermiştir.⁴⁵

Aynı zamanda Modzelewski, bu antlaşmaların Türkiye ve Polonya ikili ilişkilerinin geleceği açısından sağlam bir temel olduğunu dile getirmiş, İsmet Paşa'da bu durumu aynen kabul ederek bir an önce imzaladıkları dostluk ve ticaret

⁴⁴ DİLEK, *TBMM Hükümeti İle Polonya Cumhuriyeti (Lehistan) Arasında 23 Temmuz 1923 Tarihinde İmzalanan Antlaşmalar ve Tarafların Dış Politika Yaklaşımları*, s.1138.

⁴⁵ CHMIELOWSKA Danuta, *Polonya'da Atatürk İmajı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1994,s.2498.

antlaşmalarının onaylanması gerektiğini ifade etmiştir. Bu süreçten sonra aradaki dostluk pekişecek ve imzalanan antlaşmalarla daha da güçlü bir hale dönüşecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

TEK PARTİLİ DÖNEMDE TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ

I.1923-1950 Arası Diplomatik İlişkiler

Tüm bu savaşlar, antlaşmalar ve protokollerden sonra Türkiye ve Polonya toparlanma dönemine girerek, siyasi ilişkiler adına daha çok eğilim göstermeye başlamışlardır. Birinci Dünya Savaşı sürecinde sekteye uğrayan ikili ilişkiler onarılmış ve kaldığı yerden devam etmeye başlamıştır. İlk olarak 11 Ekim 1923 yılında imzalanan antlaşma ile birlikte; ticaret, dostluk ve oturma anlaşmalarının sayısının arttırılmasına karar verilmiştir.⁴⁶ Polonya hükümeti de bir kaç ay geçmeden 6 Aralık 1923'te bu anlaşmayı imzalayarak ticaret ve dostluk ilişkisini resmen başlatmıştır.⁴⁷ İsmet İnönü, Polonya ile yapılan bu antlaşmalar ile ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 66.oturumu sırasında söz alıp:

*“Muhterem efendiler Lozan’da meydana gelen siyasi müzakereler sırasında Lehistan hükümeti ile de yaptığımız anlaşma ve sözleşmeler imzalarını müzakere ettiğimiz malumunuzdur. Lehistan Cumhuriyetiyle ilişkilerimizi tesis etmek ve onunla münasebetimizi kararlaştırılmış anlaşma ve sözleşmelere dayandırmak, Meclisi Âlinizin arzusuna tercüman olarak hükümetin arzu ettiği, biran evvel sonuçlandırmak istediği bir yalandır. Anlaşma ve sözleşme burada Hariciye Encümeni Âlisinde görüşüldü. Dışişlerimizin ilişkisini genişletme ve tesisini amaçlayan böyle bir neticeyi heyeti celilenin gündeme dâhil olan diğer maddelere tercihen bugün görüşülmesin, hükümet adına teklif ederim.”*⁴⁸ şeklinde bir açıklama yapmıştır.

29 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Devleti adıyla yeni hükümet Mustafa Kemal tarafından kurulmuştur. Mustafa Kemal bu süreçten sonra dostluk anlaşmaları ve ikili ilişkiler adına daha büyük adımlar atmaya başlamıştır. TBMM ve Polonya hükümetleri arasında ki dostluk anlaşmasının yazılı belgesi de Lozan’dan sonra 12 Aralık 1923 tarihinde görüşülmüş ve mecliste bulunan 163 milletvekilinin hepsinin evet oyu kullanmasıyla kabul edilmiştir.⁴⁹ Yine

⁴⁶ B.C.A.30.10.00.00.245.657.2

⁴⁷ B.C.A.30.10.00.00.245.657.1

⁴⁸ TBMM Tutanak Defterleri, 2. Devre, içtima senesi 1,39, Cilt:4, 20 Ekim 1923, s.1.

⁴⁹ TBMM Tutanak Defterleri, 2. Devre, içtima senesi 1,39, Cilt:2, 20 Kasım 1923,s.1.

milletvekillerinin oyuyla ikamet anlaşması da onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Bu anlaşmayı onaylayanlar arasında; TBMM Hariciye Vekili İsmet İnönü, Sinop Milletvekili Rıza Nur, Trabzon Milletvekili Hasan Bey, Polonya'yı temsilen ise Mösyö Jan Madzelefski, Mösyö Aleksander Lâdos, Mösyö Hanrik Tennnebavm gibi isimler yer almıştır.⁵⁰

Öyle ki iki ülke arasında ilişkilerin pekiştirilmesi amacıyla ilk Türk büyükelçisi Varşova'ya doğru yola çıkmıştır. Giden kişiler arasında Yahya Kemal Beyatlı⁵¹ gibi önemli isimler de yer almıştır. Hiç şüphesiz ki imzalanan ticaret antlaşmalarından sonra artık iki ülke arasında ticari ilişkiler yoğunlaşmıştır. Bunun üzerine 17 Ağustos 1931 yılında Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'inde onayı ile bu ticaret antlaşmalarını imza etmesi için sadece Milli Müdafaa Vekili Zekai Bey'e yetki verilmiştir.⁵² Bu tarihten sonra Polonya-Türkiye arasındaki ticari yetki Zekai Bey'e ait olmuştur. Türkiye ve Polonya hükümetlerinin ortak girişimleri yürütmek için dönemin en önemli bankası olma özelliği taşıyan İş Bankası ile anlaşılmıştır.⁵³ Yine 29 Ağustos 1931 yılında Polonya ve Türkiye arasında ticaret ve donanma anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşmanın tasdikine dair kanun:

“Hükümetimizle Polonya hükümeti arasında 29 ağustos 1931 tarihinde imza edilen ticaret ve seyri sefain mukavelenamesinin tasdiki hakkında Hariciye vekâletince hazırlanan ve icra vekilleri heyetinin 13-III-1932 tarihli içtimamda yüksek meclise arzı kararlaştırılan kanun layihası esbabı mucibesile birlikte takdim olunmuştur.

Muktazasın ifa ve neticesinin işarına müsaade buyurulmasını rica ederim efendim.

Başvekil

İsmet”⁵⁴

⁵⁰ TBMM Tutanak Defterleri, 2. Devre, içtima senesi 1,66, Cilt:4, 12 Aralık 1923,s.182.

⁵¹ Ünlü Türk şairi ve nesir yazarı olan Yahya Kemal Beyatlı 1884-1958 yılları arasında yaşamıştır. Yaşamı boyunca farklı ülkeler ve şehirlerde yaşayan Beyatlı 2. Dönem TBMM sinde Urfa milletvekilliği de yapmıştır. 1926 yılında Varşova'da bulunmuş Türkiye-Polonya kültürel ilişkileri açısından da ciddi katkılar sağlamıştır. Aynı zamanda iyi bir siyasetçi ve diplomattır. Türk edebiyatına birçok alanda eser bırakmıştır. Daha ayrıntılı bilgi için Bkz. OKAY M.Orhan, TDV İslam Ansiklopedisi, Cilt:6, İstanbul, 1992, s.36. <https://islamansiklopedisi.org.tr/beyatli-yahya-kemal>

⁵² B.C.A. 30-18-1-2 / 22-58-17.

⁵³ B.C.A.30.10.00.00.4.24.19.

⁵⁴ TBMM Tutanak Dergisi, 22 Nolu Komisyon Raporu, Cilt:12, Sayı:2421, 1933, s.1. Daha ayrıntılı bilgi için ayrıca

Bkz. https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_erisim.tutanak_hazirla?v_meclis=&v_donem

Şeklinde bildirilmiştir.

İki ülke arasında ki ilişkiler 1923-1938 yılları arasında ekonomi, kültür, siyasi ve sosyal alanlarda hızlanarak devam etmiştir. Gelişmesine Mustafa Kemal'in de büyük katkısı olduğu bu ilişkiler II. Dünya Savaşı'na kadar kesintisiz sürmüştür. Türkiye cumhuriyetinin kurucusu ve kurtarıcısı aynı zamanda ilk cumhurbaşkanı olan Mustafa Kemal Atatürk'ün ölümünden sonra yeni Cumhurbaşkanı İsmet İnönü zamanında da iki devlet arasındaki ilişkiler devam etmiştir. Tabi ki Türkiye'nin asırlardır dostluk ilişkisi içerisinde olduğu Polonya hükümeti yıllarca diplomatik ilişki içinde bulundukları Türkiye Cumhurbaşkanı Atatürk'ün 10 Kasım 1938 yılında ölümüne sessiz kalmamış ve resmi gazetelerinin ilk sayfalarında tüm Türkiye'yi yasa boğan bu habere geniş bir yer ayırmıştır. Bununla ilgili olarak; Polska Gazetesi, Atatürk'ün vatanseverliğini dile getirerek askeri bir deha olduğunu belirtmiş; Kurje Poranny Gazetesi, Ploska Zbrojan Gazetesi, Kurun Gazetesi gibi gazetelerde bu haberlere yer vererek Atatürk'ün başarılarına ve Türkiye'ye olan katkılarına değinmişlerdir.⁵⁵ Polonya kamuoyunda büyük yankı uyandırmış ve günlerce Atatürk'ün ölümü ile ilgili haberler gazete başlıklarında yer almıştır. Atatürk'ün 21 Kasım 1938 yılında düzenlenen cenaze merasimine Polonya adına dönemin Türkiye büyükelçisi olan Sokolnicki ve General Podchorski⁵⁶ katılarak Türkiye'nin büyük üzüntü yaşadığı dönemde ülkenin yanında olduklarını verdikleri destekle göstermişlerdir.

Elçiler iki ülke arasında var olan ilişkilerin kültürel değer açısından da desteklenmesine katkı sağlamışlardır. Devletlerarası ikili ilişkilere yön vermesi açısından da elçiliklerin rolü her zaman büyük olmuştur. Öyle ki dostluk antlaşmaları imzalandıktan sonra Polonya Hükümeti adına Türkiye'de de elçilikler bulundurulmaya başlanmıştır. Hatta Türk hükümeti tarafından Polonya

=&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=KANUNLAR&v_altbaslik=&v_mv=&v_sb=&v_ozet=&v_kelime=polonya&v_bastarih=&v_bittarih=

⁵⁵ TOKSOY Nurcan, Avrupa Gazetelerinde Atatürk'ün Ölümüyle İlgili Olarak Çıkan Haber ve Yorumların Türk Basınına Yansıması, *Atatürk Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı:37-38, Ankara, 2006, s.168.

⁵⁶ ADALI, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri*, s.98.

Büyükelçiliği adına bir arsa tahsil edilmiş ve elçilik binalarını inşa etmeleri üzerine arsanın tapusu Polonya Büyükelçisi Günther'e takdim edilmiştir.⁵⁷

Türkiye Cumhuriyeti bünyesinde açılan ilk diplomatik kurumlardan biri Polonya temsilciliği olmuştur. Elçilik ve büyük elçilik o dönemde birbirinden biraz farklı durumdadır. Elçilik daha üst tabakadaki temsilciliğin karşılığı iken büyükelçi geldiği ülkenin en üst makamının temsilciliğini üstlenmiştir. Ankara'da açılan ilk yabancı elçiliklerden biri Polonya olmuştur. Türkiye ise ilk elçiliklerinden birini Polonya'nın Varşova şehrinde açmıştır.⁵⁸ Bu bağlamda Polonya büyükelçiliği Ankara'da 1930 yılından itibaren çalışmalarına başlamıştır. Böylece Ankara temsilciliği dünyadaki 98 Polonya temsilciğinden biri olmuştur. Bu temsilciliğin görevi siyasi konular, dışişleri bakanlığının hazırladığı programların gerçekleştirilmesi gibi konular olmuştur. Polonya Hükümeti ilk defa 1924 yılında Ankara'ya olağanüstü elçi olarak Roman Knoll'u atamıştır. Polonya cumhurbaşkanı bu konuyla ilgili” *Nezdinizde Polonya cumhuriyeti elçisi olarak Bay Roman Knoll'u akredite etmeye karar verdim. Bay Knoll sahip olduğu yetenekleri ile siz ekselanslarının güvenini ve benim icazetimi kazanmayı başaracağına ve kendisine verilen bu görevi hakkıyla yerine getireceğine olan güvenim tamdır.*” Diye yazdığı mektupta Knoll ile ilgili görüşlerini açıkça dile getirmiştir. Ayrıca 1795 yılından bu yana yaşadıkları işgallerde ve sıkıntılarda Türkiye'nin Polonya'ya her zaman destek verdiklerini ve yardım ettiklerini unutmadıklarını dile getirmiştir.⁵⁹ Knoll'u dönemin dışişleri bakanı Tevfik Bey karşılamış ve Mustafa Kemal Atatürk'ün makamına götürmüştür.

Aslında elçiler 1923 yılından beri başkent olan Ankara'ya geldiklerinde hayal kırıklığı yaşamışlardır. Çünkü o dönemde Ankara'nın hemen hemen 20 bin kişilik nüfusa sahip, modern dünya ile pek bir bağlantısı olmayan küçük bir yer olması gelen temsilcileri şaşırtmıştır. Ankara'ya gelen Polonya temsilciliği ilk temsilciliklerden biri olduğu için Atatürk tarafından kendi evine yakın olan Çankaya

⁵⁷ NASRATTINOĞLU İrfan Ünver, *Bir Türkün Gözüyle Bugünkü Polonya*, Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu, Ankara, 2006,s.163.

⁵⁸ TOPAKTAŞ, Lehistan'dan Polonya'ya: Polonya Tarih Yazımında Türkler ve Türkiye, s.539.

⁵⁹ CHMIELOWSKA Danuta, “Polonya Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Diplomatik İlişkilerin Başlaması (1924-1927)”, *15. Türk Tarih Kongresi*, Cilt:5, Ankara, 11-15 Eylül 2006, s.2247-2248

semtinde bir arazi hediye edilmiştir. Elçi Roman Knoll'dan sonra yerine Polonya devlet nişanı sahibi olan Karol Bader gelmiştir.1926 yılında göreve başlayan Bader yine resmi törenle karşılanmıştır. Cumhurbaşkanına güven mektubunu ileterek makam odasında kendi dilinde konuşmasını yapmıştır. Çeşitli ikramlar sunulduktan sonra tören alayının önüne çıkılmış ve burada Polonya milli marşı çalınmıştır. Aslında yürüttüğü çalışmalardan dolayı Bader'in elçiliği olumsuz değerlendirilmiş ve bu yüzden Ankara'da sadece altı ay kalarak Viyana'ya atanmıştır. Onun yerine atanan Wierusz Kowalski ise göreve başladıktan kısa bir süre sonra grip hastalığı neticesinde yakalandığı beyin enfeksiyonu sebebiyle vefat etmiştir. Cenaze işlemleri için Varşova ile telgraf şeklinde haber sağlanmıştır. Elçinin cenazesi balmumu ile kaplatılmış ve özel bir tabuta yerleştirilerek Türk diplomasi protokolünün katıldığı resmi tören eşliğinde tren aracılığıyla İstanbul'a gönderilmiştir. Bu konuyla ilgili Polonya'ya ait olan Rzeczpospolita Gazetesi şunları yazmıştır:

*” Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal Paşa, Özel Kalemi Hikmet Bey aracılığı ile temsilcilik çalışanlarına ve elçinin dul eşine taziyelerini ilettiler. Dışişleri bakanı ve diğer bakanlar taziye dilekleri için elçiliği ziyaret ettiler. Diğer ülke yabancı misyonları yas ilan edip ülke bayraklarını yarıya indirdiler. Vefat eden elçinin cenazesi İstanbul'a getirilecek.”*⁶⁰

Türkiye parlamenter sisteme geçtiği dönemde de Polonya ile dostluk ilişkilerinin en önemli göstergelerinden biri bulundurulmuş yine elçilikler olmuştur. Bunlar arasında öyle birisi var ki Türk diplomasi camiası tarafından çok sevilip sahiplenilmiş ve her zaman yeri ayrı olarak kabul edilmiştir. Profesör Michal Sokolnicki. Aldığı eğitimleri bilim üzerine yoğunlaştırılan diplomat ve tarihçi olan Sokolnicki, Ankara'da elçilik görevini sürdürmüştür. 1935-1945 yılları arasında bu görevi sürdüren Sokolnicki o kadar benimsenmiştir ki Türkiye'nin gözünde sonsuza kadar Polonya elçisi olarak kabul edilmiştir.⁶¹ Türkiye Dışişleri Bakanlığı açıldıktan sonra 1924 yılında Varşova'da ilk temsilcilik açılmıştır. Türkiye'nin ilk Polonya

⁶⁰ CHMIELOWSKA, “Polonya Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Diplomatik İlişkilerin Başlaması (1924-1927)”, s.2252.

⁶¹[https://ankara.msz.gov.pl/tr/elcilik/turkiyedeki_temsilciliklerimiz/sefaret_tarihinden/sonsuz_kadar_elcs/\(09.04.2019\)](https://ankara.msz.gov.pl/tr/elcilik/turkiyedeki_temsilciliklerimiz/sefaret_tarihinden/sonsuz_kadar_elcs/(09.04.2019)) Polonya-Türkiye Elçileri Tam Listesi İçin Ayrıca Bkz. Ek:3.

temsilciliğine atanan isim ise İbrahim Tali Öngören olmuştur.⁶² Daha sonra Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'in de isteğiyle birlikte Polonya elçiliğine Türk edebiyatı adına da büyük katkılar sağlamış olan Yahya Kemal Beyatlı atanmıştır. Beyatlı kar musikileri şiirini burada kaleme almıştır. Bununla ilgili olarak: *"Varşova'da elçilikte bulunduğum bir akşam odamda çalışıyordum dışarıda kar yağıyordu. Orada kar başladı mı günlerce aylarca durmadan yağar. İnsanda bin yıl sürecektir yağış tesiri bırakır. Bir kuytu manastırda kora halinde söylenen dualar gibi gamlı ve bir erganun ahengi insanda ne tesir yaratıyorsa orada yağın karın öyle hüznü ve devamlı bir sesi vardır...Kar musiki işte bu atmosferin ürünü..."*⁶³ şeklinde bir ifade kullanmıştır.

1926-1929 yılları arasında bu görevi üstlenen Beyatlı'nın ardından bu göreve sırasıyla; Hasan Vasfi Menteş, Cevat Ezine, Ahmet Ferit Tek devralmıştır. Görevleri sırasında gerek ticaret gerek dostluk ilişkilerinin gelişimi açısından katkılar sağlamış, iki ülke arasındaki Pazar ihtiyaçları gibi konuları derleyip Türkiye'ye rapor olarak bildirmişlerdir. Yine bu dönemde ekonomiye katkı sağlaması diplomatik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesi açısından Polonya Dışişleri Bakanlığının yurtdışında buluna temsilciliklerinin artması yönündeki talebiyle Türkiye'de konsolosluk bulunan il sayılarının artırılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bunun üzerine Trabzon'da ve İzmir'de de temsilcilikler açılmasına karar verilmiştir. Ancak meclisin onayından geçmediği için bu konsoloslukların açılması mümkün olmamıştır.⁶⁴

Diplomatik ilişkiler 2. Dünya Savaşı'nın başlaması ile birlikte sıkıntılı bir sürece girmiştir. Bu dönemde Varşova büyükelçisi Cemal Hüsnü Taray'dır. Ülkenin içinde bulunduğu durumdan ötürü büyükelçiler ülkeyi terk etmeye başlamıştır. Taray ise bunlar arasında yer almayıp Varşova tahliye edilinceye kadar Polonya ileri gelen devlet adamları ile birlikte bölgede kalmış tahliye süreci başlayınca ülkeden ayrılarak Ankara'ya gelmiştir. Polonya sonunun ne ile biteceğini bilmediği bu dönemde büyükelçilik makamının olmamasının ileride yeni problemler yaratacağını

⁶² TOPAKTAŞ Hacer, "I.Dünya Savaşı Sonrası Türkiye Polonya İlişkilerinin Yeniden Tesisi(1918-1928)", 600. Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu, İstanbul, 27-28 Eylül 2014, s.99.

⁶³ <http://polonya.co/yahya-kemal-ve-polonya-iliskisi>

düşünerek ikili ilişkiler adına yeni bir yol izlemeye karar vermiştir. Dışişleri bakanlığının talebiyle Türk büyükelçilerini Fransa'ya göndermeyi talep ederek diplomatik ilişkileri buradan yönlendirmeyi teklif etmişlerdir. Bunun üzerine Ankara'ya dönmüş olan Taray Fransa için yola çıkmıştır. 1 Temmuz 1940'a kadar burada görevini idame etmiştir. Fakat ağır geçen savaş şartları ve Polonya'nın çöküş sürecine girmesi ile Taray görevini bırakıp Türkiye'ye dönmek zorunda kalmıştır. Zaten bu süreçten sonra Türkiye Polonya'ya hayati tehlike arz ettiği için savaş bitmediği müddetçe 1947 yılına kadar bir daha elçi göndermemiştir.⁶⁵

II. İkinci Dünya Savaşı Döneminde Türkiye-Polonya İlişkileri

2.Dünya Savaşı'nın başlaması sadece savaşta yer alan devletleri değil bütün dünyayı sosyolojik, psikolojik ve fiziksel açıdan etkisi altına almıştır. Milyonlarca kişinin hayatını kaybetmesi belki de bu savaşın ne kadar büyük hatta ne kadar kanlı bir savaş olduğunu ortaya koymaktadır. Bu savaşa genel olarak bakacak olursak belki de dünya tarihinde yaşanmış olan en kanlı savaş olduğunu dile getirebiliriz. İnanılmaz sayıda kayıpların olması bu savaşın ne denli büyük bir savaş olduğunu bizlere göstermektedir. Ve öyle ki Polonya bu savaşın ne kadar merkezinde yer almış olsa da Türkiye fiilen değil sadece hukuken katılarak iki taraf arasında denge politikası izleyip bir o kadar uzakta kalmayı tercih etmiştir.

1 Eylül 1939 tarihinde ilk olarak Almanya Polonya'yı işgal etmiştir. Bu işgalden sonra İngiltere ve Fransa da Almanya'ya savaş ilan etmiş, İtalya ise I.Dünya Savaşındaki ittifaklarının yanında yer almanın aksine Almanya'nın yanında yer almış ve böylece resmen II. Dünya Savaşı başlamıştır. Savaş'ın başlaması tüm dünya kamuoyunda büyük yankı uyandırmıştır. Türk gazeteleri işgalin ertesi sabahı olan 2 Eylül 1939 tarihinde bu haberi yayınlarak "*Alman Orduları Dört Koldan Leh Topraklarına Hücum Etti; İngiltere-Fransa, Almanya'ya Ultimatom Verdi*" başlığını düşmüştür.⁶⁶ Cumhuriyet gazetesi yaşanan gelişmeleri Türk okuyucularına her gün aktarmaya çalışmıştır. Örneğin 7 Eylül 1939 tarihinde Polonya hükümeti merkezi olan Varşova'yı bırakıp Lubnin'e taşınmak zorunda kalmıştır. Gazete bu

⁶⁵ ADALI, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri*, s.102-103.

⁶⁶ Cumhuriyet Gazetesi, 2 Eylül 1939, s.1.

habere ilk sayfasında manşet olarak yer vermiştir.⁶⁷ Polonya'nın Almanya tarafından işgalinden kısa bir süre sonra Rusya da Polonya topraklarını işgale başlamıştır. İşgalden tam 27 gün sonra Varşova tamamen Almanlara teslim olmuştur. Çünkü Polonyalılar Almanlara karşı direnecek güce sahip değillerdi. Tıpkı daha önce olduğu gibi tarih tekerrür etmiş ve tekrar yok olma tehlikesiyle karşı karşıya gelmişlerdir. Bu savaş nedeniyle uzun süredir sıkıntılarla uğraşıp toparlanma sürecine giren Polonya'nın gelişme hızı tamamen durmuştur. Çünkü 2. Dünya Savaşı sürecinde en çok zarar gören Avrupa ülkesi Polonya olmuştur. Ülkenin yaklaşık yüzde 18 ini kapsayan 6 milyona yakın Polonya nüfusu yok olmuştur. Varşova'nın tamamen yıkılması işgalin ne kadar büyük olduğunu gözler önüne sermiştir. Polonya bu savaştan sonra farklı ekonomik sistemler denemiş ancak toparlayamamıştır. Zaten tüm bunların sonucunda uzun yıllar boyu ekonomik gelişimi tamamen durmuştur. Aslında II. Dünya Savaşı sırasında İsmet İnönü Polonya'nın devlete ait olan hazinesini İstanbul aracılığıyla Filistin'e taşımıştır. Bu hazine savaş bitene kadar burada muhafaza edilmiştir. Fakat Polonya II. Dünya savaşı bittikten sonra doğu bloğunda yer almış Türkiye ise aksine bu bloğa karşı soğuk bir tavır izlemiştir. Tabi ki bu durum soğuk savaş esnasında iki ülke arasındaki iyi ilişkilerin bir süreliğine de olsa etkilenmesine yol açmıştır.⁶⁸

Türkiye bu dönemde Polonya'ya her alanda destek sağlayıp yanında olmuştur. Bu yardımlardan biri Polonyalı askerlerin ve göçmenlerin Türkiye güzergâhı üzerinden Fransa'ya geçmelerini sağlamak olmuştur. Hatta öyle ki gümrükten geçerken Polonya uyruklu kişilerin bagajları bile kontrol edilmemiş, vizesi olmayanlara Dışişleri Bakanlığı aracılığı ile yardım sağlanmıştır. Yapılacak her türlü kolaylık sağlanmıştır. Polonyalıların bu şekilde Türkiye'den destek aldığını ve Fransa'ya gönderilmelerine yardım edildikleri Alman büyükelçisi tarafından duyulmuştur. Bu yardım Büyükelçi tarafından büyük tepki toplayarak kınanmıştır. Alman Hükümeti bu yüzden Türkiye'den Polonya Büyükelçiliğini kapatmasını istemiştir. Fakat Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından bu istekleri reddedilmiştir.⁶⁹ Polonyalılar Türkiye'nin izlediği bu tavırdan dolayı çok memnun olmuşlar ve iki ülke arasındaki bağlar daha güçlenmiştir. Genel anlamda bakacak olursak Türkiye

⁶⁷Cumhuriyet, 7 Eylül 1939,s.1.

⁶⁸ TOPAKTAŞ, *Lehistan'dan Polonya'ya: Polonya Tarih Yazımında Türkler ve Türkiye*, s.539.

⁶⁹ ADALI, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri*, s105-106.

ile Polonya arasında 2. Dünya savaşı esnasında herhangi bir problem yaşanmamış, aksine gereken her türlü destek sağlanmıştır.

Bu dönemde Polonya'dan çalışmak için Türkiye'ye gelen göçmen sayısı da bir hayli fazla olmuştur. Ülkelerindeki ağır savaş şartlarından kaçmak zorunda kalan gerek işçi gerek mühendis birçok farklı alanda mesleğinde uzman olan kişiler Türkiye'ye iş imkânı bulmak için gelmiştir. Türkiye'de çalışma izni verilen bu kişilerin çoğu çalışma izinleri dolduğunda uzatma talebinde bulunmuşlardır. Hatta bu dönemde Türkiye de iş istihdamı sağlanan Polonya uyruklu bazı kişiler tarafından Türk vatandaşlığına geçmek için çok sayıda talepte bulunulmuştur. Türkiye'nin sağladığı kolaylıklar ve verilen iş imkânları sayesinde ülkelerinde yaşanan savaş şartlarının verdiği olumsuz psikolojik ve ekonomik etkiler en aza indirgenmiştir.

Türkiye'de çalışma imkânı bulan Polonyalı vatandaşlar kadar şanslı olamayanlar da vardır, ülkede kalmak zorunda kalan halk savaş, açlık, hastalık ve çeşitli sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye bu kişileri de görmezden gelmeyip her türlü insani yardımı sağlamaya çalışmıştır. Bu yardımlar doğrultusunda 22 Mayıs 1940 tarihinde Türkiye'de bulunan Polonyalı mültecilerinin ülkelerindeki akrabalarına Kızılay aracılığıyla göndermek istedikleri gıda ve yardımları ülkeden çıkarabilecekleri Bakanlar Kurulu kararı ile onaylanmıştır.⁷⁰ Bu sayede Polonya'da bulunan savaş esirlerine yardımlar gitmeye başlamıştır. Daha sonra her ay 100 koli olarak gönderilmekte olan kolilerin sayılarının 500 koli olarak artırılması talep edilmiştir. Bu talep doğrultusunda 4 Haziran 1940 tarihinde alınan kararla giden yardım kolilerinin 100 koliden 300 koliye çıkarılmasına karar verilmiştir.⁷¹ Yine 1 Temmuz 1940 tarihinde alınan karar doğrultusunda Kızılay vasıtasıyla gönderilecek olan yardım kolileri de onaydan geçmiştir. Buna göre; bir kez gönderilmesi şartıyla 65 kilo domuz yağı, 60 kilo jambon gönderilmesine karar verilmiştir. Her ay gönderilmesi için ise 40 kilo tereyağı, 40 kilo zeytin, 40 kilo soğan ve 40 kilo dolma konserveinin gönderilmesine izin verilmiştir.⁷² Daha sonra Polonya elçiliğinin talebi üzerine Polonya'da bulunan maddi anlamda büyük sıkıntılar yaşayan profesörler, sanatçılar ve bilginler için ayrılan kolilere her ay beşer kiloluk altı yüz koli daha

⁷⁰ B.C.A. 30-10-0-0 / 178-234-7.

⁷¹ B.C.A. 30-10-0-0 / 178-234-30.

⁷² B.C.A. 30-10-0-0 / 178-234-9.

gönderme kararı 2 Haziran 1943 yılında onaydan geçmiştir. Onaylanan bu rapor doğrultusunda üç aylığına kuru üzüm, kuru incir, fındık, tütün, fûme, tahta kaplar içinde kurutulmuş ve tuzlu balık, domuz eti gönderilmesine karar verilmiştir.⁷³ 6 Kasım 1942 tarihli alınan kararda Türk Hava Kurumu bünyesinde çalışan Polonya uyruklu mühendis ve teknisyenlerin Polonya’da yaşayan ailelerine kıyafet yardımı yapma talepleri onaylanmıştır. Bu doğrultuda; toplam 28 kişi olan her bir çalışanın ailesi için, elbise, çamaşır, yatak çarşafı, çorap, ayakkabı, eldiven, boyun atkısı, süveter ve iplik gibi 10 kilo giyim malzemesi göndermelerine karar verilmiştir.⁷⁴ Yine 22 Mayıs 1942 yılında hava kurumunda çalışan Polonyalı uzmanların, Alman işgali altında bulunan ve çok zor şartlarda geçinen ailelerine her ay düzenli olarak gönderdikleri yiyecekler mesafenin uzun olması ve aynı zamanda savaş şartlarından dolayı ellerine geç ulaşması sebebiyle bozulmuş ya da yenilemez hale gelmiştir. Bu yüzden uzmanlar yiyecek yerine her ay 5 kilogram zeytinyağı göndermeyi talep etmişlerdir.⁷⁵ 1953 yılında ise Türkiye ve Polonya arasında buğday protokolü imzalanmıştır. Bu protokolden sonra Türkiye Polonya’ya 150 bin ton buğday ihraç etmeye başlamıştır. Bu kanun tasarısı 25 Mart’ta 1955 yılında 274 milletvekilinin katılımı ve tamamının kabul oyu kullanması ile yürürlüğe girmiştir.⁷⁶

III. İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye’de Çalışma İzni Verilen Ve Süreleri Uzatılan Polonya Uyruklu Kişiler

II. Dünya Savaşı sürecinde ve sonrasında Polonya’dan Türkiye’ye çalışmak için çok sayıda işçi gelmiştir. Ülkelerinde yaşadıkları ağır kayıplar, ekonomik yetersizlik, işsizlik gibi durumlardan ötürü zaruri göç yaşamak zorunda kalmışlardır. Türkiye’de çalışma izni alabilen çok sayıda Polonya vatandaşı çalışma izinleri dolunca izinlerinin dolması sebebiyle bu izinleri uzatmak ve yenilemek adına başvuruda bulunmuştur. Başvurusu değerlendirilen ve onaylanan kişilerden bazıları şunlardır:

⁷³ B.C.A.30-10-0-0/179-236-3. Ayrıca Bkz. Ek:4.

⁷⁴ B.C.A.30-10-0-0/202-378-17. Para yardımı yapmayıp giyim-kuşam yollama sebepleri Polonya’da ki ağır ekonomik şartlardır. Gönderdikleri paraların kıyafet alımına yetersiz oluşundan dolayı bu ihtiyaçları direkt olarak Türkiye’den sağlamışlardır. Ayrıca Bkz. Ek:5.

⁷⁵ B.C.A.30-10-0-0/201-374-21

⁷⁶ TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt:6, 25 Mart 1955, s.111.

- 1- Polonyalı Karol Alexander Mestenhauzer'in talebi üzerine 8 Eylül 1949 tarihinde alınan kararla Tekel Genel Müdürlüğü bünyesinde 1 yıl daha çalıştırılmasına izin verilmiştir.⁷⁷
- 2- Polonya uyruklu Josef Cybulski'nin Sümerbank Genel Müdürlüğü'nde 1318,38 lira ücretle çalışma süresinin 1 yıl uzatılmasına 19 Temmuz 1949 tarihli kanunla karar verilmiştir.⁷⁸
- 3- Varşova Üniversitesi'nde Sinai Kimya Ordinaryüs Profesörü Olan Kling Kazimierz yaşadıkları sıkıntılar sebebiyle İstanbul'a gelmiştir.30 Haziran 1940 tarihinde onaylanan karar doğrultusunda 1 yıl süreyle İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Bünyesinde Sinai Kimya Profesörü olarak çalışmasına izin verilmiştir.⁷⁹
- 4- Polonya uyruklu Skulimowski Kazimiers'in Türkiye Demir-Çelik Fabrikalarında 695,53 lirayla çalışma süresinin 6 ay daha uzatılmasına 15 Şubat 1949 tarihli kanunla karar verilmiştir.⁸⁰
- 5- Polonyalı uzman Roman Çekoviç'in Sümerbank İplik ve Dokuma Fabrikaları bünyesinde çalışma süresinin 625 lira olarak artırılmasına ve 1 yıl daha uzatılmasına 31 Aralık 1948 tarihinde karar verilmiştir.⁸¹ Çekoviç bu süreçten önce de birçok kez çalışma iznini uzatmış⁸² en son olarak 22 Aralık 1949 yılında ise Türk vatandaşlığına alınmıştır.⁸³

⁷⁷B.C.A.30-18-1-2/120-68-15.

⁷⁸B.C.A.30-18-1-2/120-58-5.

⁷⁹B.C.A.30-18-1-2/91-62-18.Ayrıca Bkz.Ek:6

⁸⁰B.C.A.30-18-1-2/118-98-9.

⁸¹B.C.A.30-18-1-2/118-85-7.

⁸²B.C.A.30-18-1-2/112-70-15.,B.C.A.30-18-1-2/107-81-11.,B.C.A.30-18-1-2/104-8-32.sayıllı kanunlar bunlardan birkaçıdır.

⁸³B.C.A.30-18-1-2/121-93-2.

- 6- Polonyalı Rawicz Czerski'nin Sümerbank merkez teşkilatında çalışma süresinin 1 yıl daha uzatılmasına ücretinin 1081,75 lira olarak artırılmasına 21 Nisan 1948 tarihinde karar verilmiştir.⁸⁴
- 7- Polonyalı uzman Skulimowvski Kazimiers'in Türkiye Demir Ve Çelik Fabrikaları bünyesinde çalışma süresinin 1 yıl daha uzatılmasına 13 Mart 1948 tarihli kanunla karar verilmiştir.⁸⁵
- 8- Polonya uyruklu uzman Jan Stanko'nun Sümerbank Genel Müdürlüğü Etüd ve Tesis İşleri Müdürlüğünde 1032,20 lira aylık ücretle 22 Eylül 1947 yılında alınan kararla 1 yıl daha çalışma izninin uzatılmasına onay verilmiştir.⁸⁶
- 9- Polonya uyruklu Gywanowski'nin Sümerbank bünyesinde 1 yıl daha çalıştırılmasına 24 Temmuz 1947 tarihinde çıkan kanunla karar verilmiştir.⁸⁷
- 10- Polonyalı uzman Grosse'in Türkiye demir ve çelik fabrikaları kurumunda 1 yıl daha çalıştırılmasına 27 Şubat 1947 tarihli kanunla karar verilmiştir.⁸⁸
- 11- Polonya uyruklu uzman S. Gieszykiewicz'in Türkiye Demir Ve Çelik Fabrikalarında çalışma süresinin 1 yıl daha uzatılmasına 25 Ocak 1947 tarihli kanunla karar verilmiştir.⁸⁹

⁸⁴ B.C.A.30-18-1-2/116-28-8.

⁸⁵ B.C.A.30-18-1-2/116-20-18.

⁸⁶ B.C.A.30-18-1-2/114-63-8.

⁸⁷ B.C.A.30-18-1-2/114-51-19.

⁸⁸ B.C.A.30-18-1-2/113-15-14.

⁸⁹ B.C.A.30-18-1-2/112-90-8.

12- Polonya uyruklu Tyzska Leskez'in Sümerbank Karabük Demir ve Çelik Fabrikaları kurumunda 1065,85 lira aylık ücretle 1 daha çalıştırılmasına 29 Kasım 1946 tarihinde kararla izin verilmiştir.⁹⁰

13- Polonya uyruklu Romuald Tyrlik'in Türkiye Demir ve Çelik Fabrikalarında çalışma süresinin 1 yıl daha uzatılmasına aylığının ise 1078,90 liraya çıkarılmasına 18 Mayıs 1944 tarihli 621 sayılı kanun gereği karar verilmiştir.⁹¹

14- İstanbul'da açılan hastabakıcı hemşireler mektebi direktörlüğünde 3 yıldır görev yapan Polonya uyruklu Marie Mochacka'nın 300 Türk lirası aylık ücret ile üç sene daha çalıştırılmasına; Varşova'dan Türkiye'ye geliş yol parasının karşılanmasına karar verilmiş bu karar 26 Ağustos 1939 yılında Cumhurbaşkanı İsmet İnönü tarafından onaylanmıştır.⁹²

15- Polonya uyruklu elektrik mühendisi Seweryn Dietz'in 400 lira aylık ücretle Etibank bünyesinde 1940 yılının sonuna kadar çalıştırılmasına izin verilmiştir. Bu karar 6 Mayıs 1940 yılında onaylanmıştır.⁹³ Bu süreç içerisinde Etibank'ın Ergani Bakır İşletmesinde Elektrik Mühendisliği yapan Dietz'in aynı işletmede 1 yıl daha çalıştırılmasına karar verilmiş ve 1941 yılının mart ayında bu karar onaylanmıştır.⁹⁴

⁹⁰ B.C.A.30-18-1-2/112-76-17.

⁹¹ B.C.A.30-18-1-2/105-31-1 3.

⁹² B.C.A.30-18-1-2/88-82-1.

⁹³ B.C.A.30-18-1-2/91-41-12.

⁹⁴ B.C.A.30-18-1-2/94-15-10.

IV. İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye’de Vatandaşlık Alan Polonya Uyruklu Kişiler

Polonya Türkiye ilişkilerinin farklı bir yönü vatandaşlık meselesidir. Yıllarca Türkiye’de yaşamış olan Polonya uyruklu vatandaşlar bir süre sonra Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak için başvurularda bulunmuşlardır. Bunlardan bir kısmı Türkiye’de çalışmak için gelip emekçi olan işçiler bir kısmı ise burada doğup büyümüş ve bu toprakları özümsemiş artık burada hayatını idame ettirmek isteyen kişilerdir. Alınan kararlar ve toplantı tutanakları neticesinde vatandaşlığa kabul edilen kişilerin bir kısmını burada paylaşacağım.

- 1- İlk olarak; esasen Polonya uyruklu olan Maks oğlu Firiç Refael Lihtandal, 1905 yılında İstanbul’da doğmuştur. O dönemde İstanbul Zıngal şirketinde tahmil ve tahliye memuru olarak çalışmaktadır. Vatandaşlığa alınma isteği 18.03.1934 tarihinde Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal’in onayıyla kabul edilmiştir. Bu tarihten sonra Songurtekin adını almıştır.⁹⁵
- 2- Polonya uyruklu olan 1887 doğumlu Karl Polzav ve 1889 doğumlu karısı Roza yaptıkları başvuru sonucunda Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk’ün onayıyla 05.04.1934 yılında Cevat Alp ve Raziye olarak vatandaşlığa alınmışlardır.⁹⁶
- 3- Türkiye’de 5 yıl oturma izin süreleri dolan ve vatandaşlığa alınmak için başvuru yapan Polonya uyruklu Şenfeld ve karısı Ludmila’nın vatandaşlığa alınmaları için herhangi aksi bir durum teşkil edilmeyince Adnan ve Leyla olarak vatandaşlığa alınmışlardır. 04.07.1935 tarihli bu kararı Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Atatürk onaylamıştır.⁹⁷

⁹⁵ B.C.A. 30-18-1-2/ 43-14-17.Ayrıca Bkz.Ek:7

⁹⁶ B.C.A. 30-18-1-2/ 43-19-9.

⁹⁷ B.C.A. 30-18-1-2 /56-60-8.

- 4- Türk Hava Kurumu'nun gösterdiği ihtiyaç gerekçesiyle Polonyalı mühendis Arnd Zbigniew ve eşi; Anczutin Andrzej, Janik Franciszek ve Belkowski Jerzy isimli 5 kişi 24.12.1940 tarihinde Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün onayladığı karar doğrultusunda istisnai olarak vatandaşlığa alınmışlardır.⁹⁸
- 5- Polonyalı 1897 doğumlu Jozef Margulies ile 1898 Grodno doğumlu olan eşi Fanny'nin vatandaşlığa alınmaları 05.05.1947 tarihinde onaylanmıştır.⁹⁹
- 6- 1885 tarihinde Rusya'da doğan Polonya uyruklu Konstantin Sedenko ile 1895 doğumlu olan eşi Fanina'nın vatandaşlığa alınması hakkındaki kanun 05.05.1947 tarihinde alınan karar ile onaylanmıştır.¹⁰⁰
- 7- 1899 tarihinde Polonya doğumlu Fayvel Gorştayn ile karısı Sonya ve 1924 İstanbul doğumlu olan oğulları Viktor'un vatandaşlığa alınması 06.05.1948 yılında alınan karar ile onaylanmıştır.¹⁰¹
- 8- 1908 de Bialystok'ta doğmuş olan Mihal Suraski ile 1914 Mersin doğumlu olan eşi Judit Suraski'nin 09.12.1948 tarihinde alınan karar doğrultusunda vatandaşlığa alınmaları kabul edilmiştir.¹⁰²
- 9- 1929 İstanbul doğumlu olan Polonyalı Marta Mariya Mestenhauser'in vatandaşlığa alınması 15.12.1949 tarihli toplantı kararıyla onaylanmıştır.¹⁰³

⁹⁸ B.C.A. 30-18-1-2/ 93-11-19.

⁹⁹ B.C.A. 30-18-1-2 / 113-31-15.

¹⁰⁰ B.C.A. 30-18-1-2 / 113-35-4.

¹⁰¹ B.C.A. 30-18-1-2 / 116-33-1.

¹⁰² B.C.A. 30-18-1-2 / 118-80-1.

¹⁰³ B.C.A. 30-18-1-2 / 121-90-6.

10- 1899'da Riga'da doğmuş olan Roman Çekoviç'in vatandaşlığa alınması Bakanlar Kurulu'nun 22.12.1949 tarihli toplantısında kararlaştırılarak Cumhurbaşkanı İsmet İnönü'nün onayıyla da kesinleşmiştir.¹⁰⁴

11- Polonyalı 1893 doğumlu olan Jozef Cybulski'nin vatandaşlık talebi doğrultusunda yapılan incelemeler ile 1940 yılında yalnız olarak Türkiye'ye girdiği tespit edilmiştir. Mühendis olan Jozef, ilk olarak Sümerbank Genel Müdürlüğü'nde işe alınmıştır. Daha sonra farklı farklı fabrikalarda enerji santralleri kazan uzmanı olarak çalışmıştır. Vatandaşlık başvurusu yaptığı yıllarda ise Bakırköy bez fabrikasında kazan monte işlerinde görevlidir. Geçmiş araştırıldığında herhangi bir sıkıntı yaşanmadığı tespit edilen Josef, 23.02.1950 yılında alınan kararla İsmet İnönü'nün de onayı ile vatandaşlığa kabul edilmiştir.¹⁰⁵

12- Aslen Polonya uyruklu olup 1863 yılında Romanya 'da doğan Sozar oğlu Yakop ile yine 1875 yılında Romanya 'da doğmuş olan eşi Roza ve 1892Manastır doğumlu olan oğulları Emil'in vatandaşlığa alınmaları 15.11.1951 yılında kararlaştırılmış ve Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın onayıyla kesinleştirilmiştir.¹⁰⁶

¹⁰⁴ B.C.A. 30-18-1-2 / 121-93-2.

¹⁰⁵ B.C.A. 30-18-1-2 / 121-112-20.

¹⁰⁶ B.C.A. 30-18-1-2 / 127-80-4.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOK PARTİLİ DÖNEMDEN GÜNÜMÜZE KADAR TÜRKİYE-POLONYA İLİŞKİLERİ

I.Ekonomik ve Siyasi İlişkiler

1923 yılında Lozan Antlaşması ile birlikte Türkiye ile Polonya arasında dostluk, ticaret, ikamet antlaşmasının imzalanması iki ülkenin ilişkilerini pekiştirmiştir. Bu üç anlaşma iki ülke arasında temel kabul edilerek daha sonraki süreçte imzalanan anlaşmalara kaynaklık etmiştir. “*Türkiye Cumhuriyeti ile Lehistan Cumhuriyeti arasında Kanun 23.05.1927 tarihinde Şehbenderlik Mukavelenamesinin Tasdiki Kanunu, Ankara’da 29.8.1931 tarihinde Türkiye Lehistan ikamet mukavelenamesinin tasdiki ve 28.06.1932 tarihli Kanun, Tecavüzün tarifi hakkında Türkiye ile Lehistan, arasında Londra’da 3 Temmuz 1933 tarihinde imza olunan mukavelename ile üçüncü maddesinin lahikasının ve aynı tarihli imza protokolünün tasdikine dair 23.12.1933 tarihli Kanun, Türkiye ve Polonya Hükümetleri arasında Ankara’da imzalanan ticaret ve seyrüseferin mukavelenamesinin tasdikine dair 28.05.1933 tarihli Kanun ve Türkiye ile Lehistan arasındaki Konsolosluk Mukavelesinin Tadiline Mütedair Ankara’da 19 Ocak 1938 tarihinde imzalanan Protokolün Tasdiki Hakkında Kanun 20.06.1938 tarihinde kabul edilmiştir.*”¹⁰⁷

Sonraki süreçlerde II. Dünya Savaşı’nın olması Polonya’nın bu savaşta sıkıntılı dönemlerden geçmesi ikili ilişkilerin duraklama dönemi olmuştur. Türkiye ile ticaret anlaşmaları imzaladıktan sonra artan ilişkiler sebebiyle birçok ürün üzerinde de ithalat ve ihracat fırsatı doğarak iki ülkenin de ekonomisine katkı sağlanmıştır. Özellikle de 1920li yıllardan sonra Polonya, Türkiye ile olan ilişkilerini daha da sıkı tutmaya başlamıştır. Türkiye’nin stratejik ve coğrafik bakımdan önemli bir konumda yer alması, hammadde açısından zengin bir bölgede yer alması Polonya’nın Türkiye ile işbirliğinin güçlü nedenleri arasındadır. Örneğin daha önceleri özellikle de stratejik konumu sebebiyle Polonya dışişleri bakanlığının talebi üzerine konsolosluk açılması istenen İzmir’de bu istekleri gerçekleştirememiştir.

¹⁰⁷KAŞTAN, *Cumhuriyeti’nin Kuruluş Sürecinde Oluşturulan Türkiye Polonya İlişkilerine TBMM Tutanak Defterleri Işığında Analitik Bakış*, s.70

İzmir'in hem liman şehri olması hem de mevcut konumu sebebiyle Polonyalıların ticari faaliyetler yapmak istedikleri bir şehir olması itibarıyla ayrı bir önem taşıyordu. 1927 yılında düzenlenen ilk İzmir Fuarı ile birlikte aradıkları fırsatı bulan Polonya hükümeti bu fuara katılarak yaklaşık 20 fabrika ürünlerini burada sergileme imkânı bulmuşlardır.¹⁰⁸

1930 yılından sonra iki ülke arasında ticaret ilişkileri daha canlı bir hal almıştır. Polonya Türkiye'den tarım, Türkiye ise Polonya'dan sanayi ürünleri ithalatı yaparak birbirine ekonomik alanda katkı sağlamışlardır. Özellikle Mustafa Kemal döneminde ticari ilişkiler sıkılaşmıştır. Öyle ki Mustafa Kemal havacılık alanında da ilerlemek için uçak almak isteyince görevlendirdiği birkaç kişiyi Polonya'da olan uçak merkezine göndermiştir. Görüşmeler yapıldıktan sonra alınan karar sonunda o sene hava kuvvetleri için alınacak olan uçaklar arasında açılan yarışmada P.Z.L.-24 isimli Polonya'ya ait olan av uçağı diğerlerine üstün gelmiştir. Gerekli pazarlıkların yapıp uçağın alınması kararlaştırılmış, 30 Mart 1936 yılında da bu karar onaylanmıştır.¹⁰⁹

II. Dünya Savaşı'ndan sonra uzun bir süre kendini toparlayamayan Polonya özellikle de ekonomik alanda büyük sıkıntılar yaşamıştır. Ekonomisinin çökmesini önlemek amacıyla aldığı dış borçlarla ayakta kalmaya çalışmıştır. 1980 yıllarına gelindiğinde ise aldığı dış borçların toplam miktarı 50 milyar gibi bir rakama ulaşmıştır. 1989 yılına kadar büyük sıkıntılarla uğraşan Polonya ancak bu tarihlerde parlamento seçimiyle bağımsızlıklarını kazanmıştır.¹¹⁰ 1990lı yıllara kadar süren komünist yönetim 4 Temmuz 1989 yılında yapılan ilk serbest demokratik seçimi Dayanışma Partisi'nin kazanması büyük coşkuyla karşılanmış ve ülkede refahlık adına ilk adım atılmıştır. 1990 yılına gelindiğinde cumhurbaşkanı olarak Lech Walesa'yı seçmişlerdir.¹¹¹ Böylece Polonya'daki ilk demokratik hükümetin kurulması ile birlikte gerek devlet işletmeleri gerekse devlete ait olan finans kuruluşlarının yeniden yapılanması ve özelleştirilmesi için çalışmalara başlanmıştır.

¹⁰⁸ ADALI, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri*, s.88.

¹⁰⁹ B.C.A.030-0-18-01-02/48-61-014.-B.C.A.030-0-18-01-02/63-24-004.ayrıca bkz. Ek:8.

¹¹⁰ YÜKSEL, *AB Ortak Tarım Politikası; Polonya ve Türkiye Örnekleri*, s.51-52.

¹¹¹ KOÇ Ali, Polonya Ülke Raporu, Karacadağ Kalkınma Ajansı Dış İlişkiler Fonlar Birimi, Diyarbakır, 2014, s.4. Daha Detaylı Bilgi İçin Ayrıca Bkz.
<http://www.tumsiad.org.tr/raporlar/dosyalar/c7ad39a5.pdf>

21 Ağustos 1991 yılında yatırımların karşılıklı teşviki ve korunması anlaşması imzalanmıştır. 4 Kasım 1992 yılında da çifte vergilendirmenin önlenmesi anlaşması Varşova’da imzalanmış, fakat yürürlüğe 1 Ocak 1998 yılında girmiştir.¹¹²Yaklaşık 1992 yılına gelindiğinde Polonya içinde bulunduğu zor şartlardan ekonomik çöküşlerden yavaş yavaş kurtulmaya başlamıştır. 1992 yıllarına geldiğinde enflasyonda yüzde 44 oranında artmıştır. Böylece yüksek enflasyonun önü kesilmiştir. Ekonomi gelişme göstermesine rağmen işsizlik oranı bir hayli yüksekti. Yaklaşık 2 milyon 800 bin civarında olan işsiz sayısının önüne geçilememiştir. 1993lü yıllarda ekonominin düzelişi somut bir şekilde halka da yansımıştır.¹¹³

1923’te imzalanan dostluk ve ticaret anlaşmasının yenilenmesi kapsamında 3 Kasım 1993 yılında iki ülke arasında dostluk ve işbirliği anlaşması imzalanmıştır. Aynı zamanda 1994 yılında ise Yüksek Düzeyli Sürekli Danışma Komitesi kurulmuştur. Yine 1993 yılında dönemin Türkiye Cumhurbaşkanı olan Süleyman Demirel Polonya’ya resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. 1994 yılında da Polonya Cumhurbaşkanı olan Lech Walesa Türkiye’ye iade-i ziyarette bulunmuş ve iki ülke arasındaki ilişkilerin pekişmesinde etkili rol oynamıştır. Bu ziyaret sırasında Süleyman Demirel tarafından Lech Walesa’ya Türkiye Cumhuriyeti’nin ilk devlet nişanı verilmiştir.¹¹⁴

27 Ocak 2000 yılında kullanılan 209 kabul oyuyla serbest ticaret anlaşması onaylanmıştır.¹¹⁵ Bu anlaşma ile iki ülke arasında yatırım yapmak isteyen girişimcilerin önü açılmıştır. 1 Mayıs 2000 yılında Türkiye ile Polonya arasında serbest ticaret anlaşması yürürlüğe girmiş ve bu anlaşmayla birlikte sanayi ürünlerinin ticareti serbestleştirilmiştir. Hatta 2002 yılından sonra sanayi mallarının ticaretinin kolaylaştırılması için alınan gümrük vergisi kaldırılmıştır. Daha sonra 2004 yılı itibariyle Polonya’nın AB üyeliği kapsamında Serbest Ticaret Anlaşması kaldırılmıştır.¹¹⁶ Halen istihdamın düşük olması aynı zamanda işsizlik oranının yüksekliği Polonya ekonomisi açısından büyük sıkıntılara sebep olmaktadır.

¹¹²Türkiye-Polonya Yatırım İlişkileri, <https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/polonya/ulke-profil/turkiye-ile-ticaret>

¹¹³ YÜKSEL, *AB Ortak Tarım Politikası; Polonya ve Türkiye Örnekleri*, s.53.

¹¹⁴ ERŞEN Emre, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türkiye-Polonya İlişkileri”, *600. Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu*, İstanbul, 27-28 Eylül 2014, s.106-107.

¹¹⁵ TBMM Tutanak Dergisi, 27 OCAK 2000, CİLT: 24, s. 626.

¹¹⁶ Dış Ticaret Servisi, Polonya Cumhuriyeti Ülke Raporu, Konya Ticaret Odası, Konya, 2011, s.13.

Özellikle de 2000 ile 2003 yılları arasında işsizlik en yüksek seviyeye ulaşmıştır. İşsizliğin yüksek olması özellikle genç nüfusun dış ülkelere göç etmesine neden olmuştur. Yaklaşık 2 milyondan fazla sayıda genç ve iş gücüne sahip olan nüfus batı Avrupa ülkelerine doğru göç etmiştir. 1 Mayıs 2004 yılında Avrupa Birliği'ne üye olması yeni istihdam imkânları yaratarak işsizlik oranının bir nebze düşmesini sağlamıştır.¹¹⁷ Ülke uzun süre tarım ekonomisi sayesinde ayakta durmayı başaramıştır.

Türkiye ekonomik katkı sağlama açısından Polonya devleti için önemli bir yer arz etmektedir. Polonya'da aynı şekilde Türkiye ile ticari ilişkiler adına hem ithalat hem ihracat alanında 20. Sırayı almıştır. Polonya'dan ithal ettiğimiz belli başlı ürünlere bakacak olursak: dizel motor parfüm, PVC, binek otomobiller, sığır eti, LCD ekranlı televizyonlar, biçerdöverler, otomatik bilgi işlem makinelerini örnek olarak verebiliriz. Yine aynı şekilde ihraç ettiğimiz ürünlere bakacak olursak ise kabuksuz fındıklar, sentetik liflerden yapılan halılar, dizel motor aksamı, otomatik çamaşır yıkama makinelerini sayabiliriz. 2008 yılında Varşova büyükelçiliği tarafından açıklanan kayıtlara göre Polonya'da 150'ye yakın Türk firması çalışmaktadır. Bu firmalar arasında; hazır giyim, yaş meyve-sebze sektörü önemli bir bölümü kapsamaktadır.¹¹⁸

Yapılan araştırmalara ve ortaya çıkan raporlara bakacak olursak özellikle de konumu bakımından stratejik bir bölgede olması 2012 yılında yapılan bir Avrupa yatırım çekiciliği anketine göre yatırım yapmak için elverişli olarak Avrupa'nın ikinci ülkesi olarak seçilmiştir. 2013 yılında yapılan Bloomberg sıralamasında ticaret yapısı en iyi ülke olarak seçilmiştir. Yine 2013 yılında yapılan Doing Business raporuna göre Avrupa Birliği'nin lider ülkesi olarak belirlenmiştir.¹¹⁹ Tüm bunlar Polonya'nın İkinci Dünya Savaşı'nın yarattığı olumsuz etkilerden kurtulup ticaret hacmini geliştirmesi ülke adına önemli bir gelişme ve geri dönüş olmuştur. Son yıllarda Türk inşaat firmaları da Polonya'da önemli projelere adım atmışlardır. Bu projeleri ticaret merkezleri, fuar alanları, evler ve ofisler oluşturmaktadır.¹²⁰

¹¹⁷KOÇ Ali, Polonya Ülke Raporu, s.5.

¹¹⁸KOÇ Ali, Polonya Ülke Raporu, s.5.14-20.

¹¹⁹KOÇ Ali, Polonya Ülke Raporu, s.19.

¹²⁰ERŞEN Emre, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türkiye-Polonya İlişkileri", 108.

2016 yılında AB üyeliği kapsamında Avrupa para birimi olan Euro'ya geçmesi beklenmiştir.¹²¹ Fakat günümüzde halen para birimi olarak Zloty'yi kullanmaktadırlar. 2018 yılında Dış İşleri Bakanlığından aldığımız resmi bilgilere göre Polonya'daki enflasyon oranı %1,7'dir. 1993'lü yıllarda %16,4'ü bulan işsizlik oranı¹²² 2018 yılına geldiğimizde %6,1 oranlarına düşmüştür. 2002-2018 yılları arasında Polonya'daki Türk yatırımları miktarı 78 milyon doları bulurken Türkiye'deki Polonya yatırımları ise 36 milyon dolara ulaşmıştır.¹²³ Polonya'nın günümüzdeki siyasi durumuna bakacak olursak ülkenin yönetimi parlamenter sistemle gerçekleştirilmektedir. En son yapılan parlamento seçimleri 25 Ekim 2015 yılına aittir. %37,6 oy olarak ilk olarak çıkan Adalet ve Hukuk Partisi 1989 yılından beri tek başına iktidara gelen ilk parti niteliği taşımaktadır. 18 Kasım itibari ile yeni hükümet göreve başlamıştır. 24 Mayıs 2015 tarihinde yapılan son cumhurbaşkanlığı seçimini yine adalet ve hukuk partisinin adayı olan Andrzej Duda kazanmıştır. Görev süresi 5 yıl olan Duda Polonya'nın 6.cumhurbaşkanıdır. 6 Ağustos 2015 tarihinden itibaren görevini icra etmektedir.¹²⁴

II. Sosyal ve Kültürel İlişkiler

Polonez köy kurulduktan sonra askerlerin ailelerini getirerek burada tarım yaptıklarına değinmiştik. Köyde yaşayanların tarım alanındaki faaliyetleri ilgisini çeken Atatürk bu köyü ziyaret etmeye karar vermiş ve 1937 yılında buraya gelerek ziyaretini gerçekleştirmiştir. Köyde Polonya gelenekleriyle karşılaşan Atatürk'e ekmek ve tuz ikram edilmiştir. Atatürk'e özel düzenlenen eğlenceler sürerken, yerel danslarını görmek isteyen Atatürk'ü kırmayan köylüler keman ve akordeon eşliğinde Karakovlu dansını çalmışlardır. Atatürk de bu dansa kayıtsız kalmayıp kendisi de dansçıyla birlikte tango yapmıştır. Burada bir süre vakit geçirdikten sonra dinlenmeye çekilmiştir. Ziyaretini tamamlayıp döndükten sonra burada bulunan köylülerin Türk vatandaşlığına alınmasını emretmiştir. Ve 1938 yılında hemen

¹²¹KOÇ Ali, Polonya Ülke Raporu, s.6.

¹²²YÜKSEL, *AB Ortak Tarım Politikası; Polonya ve Türkiye Örnekleri*, s.53.

¹²³<http://www.mfa.gov.tr/polonya-ekonomisi.tr.mfa> (15.06.2019)

¹²⁴<http://www.mfa.gov.tr/polonya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>

hemen bütün Polonez köy sakinleri Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına alınmıştır.¹²⁵ Vatandaşlığa alınan Polonyalıları bu durum çok memnun bırakmıştır. Hatta sadece vatandaşlıkla kalınmamış 1968 yılına gelindiğinde de işledikleri toprakların tapusunu alma hakkı elde etmişlerdir. Köy her zaman sakin bir köy olarak kalmış en yoğun olduğu dönemde dahi en fazla 500 kişilik nüfusa sahip olmuştur. Şimdilerde ise burada kalan esas Polonya uyruklu olan ve lehçe konuşabilen kişi sayısı yaklaşık 50 kişidir diyebiliriz.¹²⁶

Polonya ile Osmanlı dönemine ulaşan en eski dönemlerden beri yürütülen sıkı ilişkiler sebebi ile Türkçe bilen kişilere ihtiyaç olmuştur. Hatta Türkçe Polonya'daki en aranan dillerden biri olmuştur. 1766 yılında ilk doğu dilleri okulu İstanbul'da açılmış ve burada birçok tercüman eğitilmiştir. Birinci Dünya Savaşı bittikten sonra 1919 yılında Krakow'da Türkoloji bölümü kurulmuştur. Araya II. Dünya Savaşı'nın girmesi birçok üniversitenin ve kütüphanenin yıkılmasına neden olduğu için Türkoloji çalışmalarının duraksamasına sebep olmuştur. Savaş bittikten sonra çalışmalar da kaldığı yerden devam etmiştir. İlk olarak Wroclaw Üniversitesi'nde Türkoloji bölümü açılmıştır. Ve Türkoloji bölümü geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda birçok Türkolog yetiştirilmiştir.¹²⁷

Günümüzde ise Polonya'nın Krakow, Poznan, Varşova şehirlerinde Türkoloji bölümü vardır. Avrupa Birliği Erasmus Öğrenci Değişim Programı kapsamında Türk öğrencilerin en çok tercih ettiği üniversitelerin başında Polonya'da bulunan üniversiteler gelmektedir. Bu sebeple Polonya'da bulunan Türk vatandaşı sayısı yaklaşık 10 bin civarındadır.¹²⁸

2000'li yılların başından itibaren Türkiye ile Polonya arasında karşılıklı düzenlenen üst düzey ziyaretlerin sayısı önceki dönemlere oranla bir hayli artmış ve bu artış ikili ilişkilere olumlu bir şekilde yansımıştır. Bu dönemde ilk üst düzey ziyareti Polonya Başbakanı Leszek Miller Türkiye'ye yapmıştır. Miller aynı zamanda 6-7 Nisan 2003 yılında gerçekleştirdiği bu ziyarette, dönemin Başbakanı

¹²⁵Hürriyet Gazetesi, 29.11.2004.

¹²⁶<https://www.polonyadan.com/2019/03/12/polonezkoy-turkiye-sinirlarinda-kucuk-polonya/>

¹²⁷TOPAKTAŞ, *Lehistan'dan Polonya'ya: Polonya Tarih Yazımında Türkler ve Türkiye*, s.540-543.

¹²⁸ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, Dış Politikalar, Türkiye-Polonya İlişkileri, <http://www.mfa.gov.tr/-turkiye-polonya-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (15.06.2019)

olan Recep Tayyip Erdoğan'ın, başbakan olarak ilk resmi yabancı konuğu olmuştur. Leszek, Başbakanlık bünyesi tarafından resmi törenle karşılanmıştır. Düzenlenen ortak basın toplantısında Polonya'nın bir yıl sonra Avrupa Birliği üyesi olacağını söyleyerek, uzun yıllardır Avrupa Birliği kapısında bekleyen Türkiye'ye, Polonya'nın üyeliğinin ardından da her türlü desteği vereceklerini ifade etmiştir.¹²⁹ Türkiye Cumhuriyeti Başkanı o dönemin başbakanı olan Recep Tayyip Erdoğan da Polonya'ya ilk ziyaretini 16–17 Mayıs 2005'te yapmıştır. Erdoğan, bu ziyareti esnasında Avrupa Konseyi 3. Zirve Toplantısı'na katılmıştır. Aynı zamanda Polonyalı devlet adamlarıyla da görüşmeler sağlamıştır.

Türkiye-Polonya kültürel ilişkileri açısından önemli olan bir gelişme olarak İstanbul'da 2005 yılında yeniden düzenlenerek açılan Adam Mickiewicz Müzesinin açılmasını gösterebiliriz. Aynı zaman da 2013 yılında Polonya'da Türkiye'nin Varşova büyükelçiliğine bağlı olarak Varşova'da Yunus Emre Türk Kültür Merkezinin kurulması da yine kültürel ilişkilerin gelişimine katkı sağlayan faktörlerden biri olmuştur.¹³⁰

İki ülke arasındaki kültürel ilişkilerin gelişmesinde turizmin etkisi göz ardı edilemez. Polonya ile turizm alanındaki ilişkilerimize bakacak olursak, ülkemize gelen turist sayısı yaklaşık olarak 2016 yılında 205 bin, 2017 yılında 296 bin 2018 yılında ise 646 binlere ulaşarak %118 gibi büyük bir artış göstermiştir.¹³¹ Ayrıca Türkiye ve Polonya arasında olan vizenin kaldırılması bir süre gündeme gelmiş olsa da iki ülke arasında seyahat etmek istenirse iki ülke için de hala vize alma zorunluluğu vardır.¹³²

¹²⁹ ADALI, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri* s.122.

¹³⁰ ERŞEN Emre, "Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türkiye-Polonya İlişkileri", s.109.

¹³¹ <http://www.mfa.gov.tr/polonya-ekonomisi.tr.mfa>

¹³² Dış Ticaret Servisi, Polonya Cumhuriyeti Ülke Raporu, s.19

III. Türkiye-Polonya İlişkileri 600.Yılı Kutlamaları ve Basına Yansıması

1414 yılında başlayan Türkiye- Polonya ilişkilerinin 2014 yılında 600. Yılı kutlanmıştır. Günler öncesinden hazırlıklara başlanmış ve dostluk ilişkileri açısından önemli bu olan bu günü en güzel şekilde anmaya çalışmışlardır. Dönemin Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Polonya Cumhurbaşkanı Bronislaw Komorowski'nin de desteğiyle 600.yıl kapsamında birçok etkinlik gerçekleştirilmiştir. Bu etkinliklerden en önemlisi Başbakanlık Basın-Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğünün Düzenlediği 5 Mart 2014 yılında Ankara'da gerçekleştirilen "600.yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu" olmuştur. Ülkemizden ve Polonya'dan çok kıymetli tarihçiler ve bilim adamları katılmıştır. Bu bağlamda Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül yaptığı açılış konuşmasında; ilişkilerin 6 yüzyıl boyunca kesintisiz sürmesinin aradaki bağların ne denli güçlü olduğuna değinmiştir. O yüzyıllarda Osmanlı imparatorluğu ve Lehistan krallığının bulunduğu topraklarda şimdilerde Türkiye Cumhuriyeti ve Polonya Devleti olarak ilişkilerin sıkı bir şekilde devam ettiğinden bahsetmiştir. Polonya Cumhurbaşkanı değerli katılımlarından dolayı teşekkür etmiştir. Konuşmasını bitirirken Türkiye-Polonya ilişkilerinin 600.yıldönümü vesilesiyle iki ülkede de gerçekleştirilecek olan kutlama etkinliklerinin gerek siyaset, gerek tarih gerek sanat açısından etkili olacağına iki ülke halkının da birbirini daha iyi tanınmasında etkili olacağına ve ikili ilişkilerin daha da güçlenmesini sağlayacağını düşündüğünü dile getirmiş ve konuşmasını tamamlamıştır.

Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül'ün ardından Polonya Cumhurbaşkanı Bronislaw Komorowski'de açılış konuşmasına başlarken iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinden duydukları memnuniyeti ve 600.yıl kapsamında düzenlenen etkinlikleri tertipleyenlere teşekkürlerini dile getirmiştir. Konuşmasına esasen Polonya uyruklu olup Osmanlı'ya ve Türkiye'ye katkı sağlayan karakterlerden bahsederek devam etmişti. 18 ve 19.yüzyıllarda iki ülkenin sıkıntılı süreçlerden geçtiğini fakat bu süreçlerden sonra kendilerini toparlayıp dostane ilişkilerin kaldığı yerden devam ettiğini vurgulamıştır. Konuşmasını noktalarken sempozyumda bulunduğundan dolayı duyduğu memnuniyeti dile getirmiş ve bu kutlamaların

bundan sonraki kutlamalara örnek olmasını temenni ederek konuşmasını tamamlamıştır.

Kapanış etkinliği kapsamında dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu ve Polonya Başbakanı Ewa Kopacz ile başbakanlık binasında kısa bir görüşme yapmışlardır. Daha sonra birlikte ulusal opera binasına geçilmiştir. Burada 600. yıl konseri ve resepsiyonu gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda Bursa Bölge Devlet Senfoni Orkestrası, İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu, Ankara Devlet Türk Halk Müziği Korosu, Mehter Takımı ve halk oyunları da yer almış burada konser vermişlerdir. Ayrıca etkinliğe katılanlar arasında dönemin Başbakan Yardımcısı, Numan Kurtulmuş, Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekçi, Kültür ve Turizm Bakanı Ömer Çelik ve Varşova Büyükelçisi olan Yusuf Ziya Özcan katılmıştır.¹³³

Bir ayrı başlıkta 600.yıl kutlamalarına özel olarak yapılan sergiden bahsedilmiştir. S.Ü.Sakıp Sabancı Müzesi, Türkiye ve Polonya arasındaki ilişkilerin 600.yılı kutlamalarında “Uzak Komşu Yakın Anılar: Türkiye-Polonya İlişkilerinin 600 Yılı” isimli sergiye 7 Mart-15 Haziran 2014 tarihleri arasında ev sahipliği yapmıştır. Her iki ülkenin de cumhurbaşkanlarının himayesinde açılan dışişleri ve kültür bakanlıkları tarafından da desteklenmiş olan sergide; Polonya’nın da müze, arşiv, kilise, manastır, kütüphane koleksiyonlarından eserler yer almıştır. Sergide Topkapı Sarayı Müzesi, Sakıp Sabancı Müzesi, Türk İslam Eserleri Müzesi ve Sadberk Hanım Müzesi koleksiyonlarından seçilen eserlerle birlikte toplam 348 tane eser sergilenmiştir. “Uzak Komşu Yakın Anılar: Türkiye-Polonya İlişkilerinin 600 Yılı” sergisi, 15. yüzyılın ilk yarısından başlayarak 17. yüzyılın sonuna kadar geçen süreci ele almıştır.

Osmanlı İmparatorluğu ve Polonya arasından yaşanan tarihsel gelişmeler; önemli şahsiyetlerin kişisel eşyaları, belgeler, haritalar, tablolar, aksesuarlar ve basılı malzemelerle canlandırılmıştır. Bu eserler ziyaretçilerle paylaşılmıştır.¹³⁴

¹³³ <https://www.haberler.com/turkiye-polonya-iliskilerinin-600-yili-konseri-6757798-haberi> (AA Haber Ajansı)(09.04.2019)

¹³⁴ <https://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/sergiler/uzak-komsu-yakin-anilar-turkiye-ile-polonya-iliskilerinin-600-yili> (09.04.2019)

Aynı zamanda Polonya Kültür ve Ulusal Miras Bakanı Bogdan Zdrojewski sergi hakkında Şunları söylemiŐtir:

“Tarihlerinde bu kadar kesintisiz ortaklılar kuran ülke azdır. İki ülkenin diplomatik ilişkilerinin 600. yild n m  kutladığımız bu yıl, Polonya’yı tanıtmak için bize m kemm l bir olanak sağlıyor. Sene boyunca yüzden fazla kültürel etkinliğe ev sahipliği yapacak olan proje ile Türk izleyicisine Polonya kültürünün eŐsiz örneklerini sunmayı planlıyoruz. Sakıp Sabancı Müzesi’nde gerçekleşen bu sergi, Polonya kültürel programının en önemli etkinliklerinden birini oluŐturuyor. Sergi baŐlıėı sembolik olarak, iliŐkilerimizin karakterini m kemm l Şekilde yansıtıyor; aslında mesafelere rağmen, her iki ülke, pek çok benzerliği ve eski hatırayı beraberinde taŐıyor.” dedi.¹³⁵

Yine 600. Yıl kutlamaları kapsamında Polonya ve Türkiye Cumhuriyeti dışişleri bakanlıkları ile Polonya grafik tasarımcıları derneği adına uluslar arası bir logo yariŐması düzenlenmiştir.  d ll  olan bu yariŐma ikili ilişkiler adına farklı bir önem arz etmektedir. Çünkü seçilecek olan bu logo iki ülke arasındaki yalnızca iyi olan ilişkilerin etkileşimini yansıtmayacak sürekli olan diyalogları zor koŐullarda bile aralarında devam eden tarihsel dostluk ilişkilerinin simgesi olacaktır. Aynı zamanda kutlamalarda kullanılıp kutlamaların simgesi olacaktır. Düzenlenen bu logo yariŐmasını kazanan kiŐiye ödül olarak 3260 Euro  d l vaat edilmiştir.¹³⁶ Birçok farklı ülkeden yariŐmaya katılım sağlanmıştır. Yaklaşık 40 logonun katıldığı bu yariŐmayı Portekiz’den katılan İmagina Stüdyosu kazanmıŐ ve büyük ödülün sahibi olmuştur. böylece kazanılan bu logo 600. yıl kutlamalarında kullanılarak bu kutlamaların simgesi olmuştur.¹³⁷

¹³⁵ Gazete Su <https://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/uzak-komsu-yakin-anilar-turkiye-polonya-iliskilerinin-600-yili-ssmde> (09.04.2019)

¹³⁶ http://www.mfa.gov.tr/turkiye---polonya-diplomatik-iliskilerinin-600_-yildonumu-kutlamalari-logo-yarismasi.tr.mfa

<https://www.ktb.gov.tr/TR-151739/turkiye---polonya-diplomatik-iliskilerinin-600-yildonum-.html>

¹³⁷ <http://www.tasarimyarismalari.com/turkiye-polonya-diplomatik-iliskilerinin-600-yildonumu-kutlamalari-logo-yarismasi-sonuclandi/> Kazanan Logo Tasarımı İçin Ayrıca Bkz. Ek:9.

SONUÇ

Türkiye–Lehistan ilişkileri 1414 yılında Osmanlı Devleti’nin ikinci kurucusu olarak kabul edilen Çelebi Mehmet döneminde başlamıştır. Bu ilişkiler Macarların Osmanlı Devleti’ne karşı Lehistan’dan yardım istemesi üzerine şekil almıştır. Lehistan Krallığının, Osmanlı Devletine elçi yollayıp arabuluculuk teklif etmesiyle başlamıştır. İkili ilişkiler Kanuni Sultan Süleyman döneminde de olumlu bir şekilde ilerlemiştir. İlişkilerin bu olumlu seyrinde Hürrem Sultan’ında büyük katkısı olmuştur. Lehistan’ın Prusya, Avusturya, Rusya tarafından paylaşılmasına kadar geçen süreç içerisinde bu ilişkiler olumlu giden seyrini korumuştur. Osmanlı her anlamda Polonya’nın yanında olmuştur. Uzun yıllar boyunca başka devletlerin baskısıyla yaşamış ve büyük sıkıntılarla karşı karşıya kalmıştır. Polonyalılar bazı zamanlarda bu baskılara dayanamayıp isyan girişiminde bulunmuş ancak bu isyanlar başarısız olmuştur. Başarısız oldukları isyanlar sonucunda Osmanlı Devletine sığınmışlardır. Hatta öyle ki bu sığınmacılar için iade talebi edildiğinde bu talepler kesin bir dille reddedilmiştir. Osmanlı’ya sığınan kişiler arasında farklı meslek gruplarına mensup birçok kişi bulunmaktaydı. Bu kişilere Osmanlı Devleti tarafından iş imkânı sağlamış ve onlardan faydalanmışlardır. Aralarında gönüllü olarak Osmanlı ordusunda savaşanlar bile vardır. Bu ilişkiler I. Dünya Savaşına kadar bu şekilde sürmüştür.

Birinci Dünya Savaşı’nın çıkması ile birlikte iki ülke de kendi problemleriyle başa çıkmaya çalışmaktadır. Özellikle Osmanlı için bir çöküş dönemi başlamış işgalci güçlerin hasta adam olarak tanımladıkları büyük imparatorluk yok olma sürecine girmiştir. Osmanlı bu savaşa Almanya ile birlikte ittifak devletleriyle katılmıştır. Polonya ise Osmanlı’nın aksine kendi çıkarlarını korumaya mecbur olduğundan dolayı İtilaf Devletlerinin yanında yer almıştır. Polonya bağımsızlığı için savaşırken Osmanlı ise kaybettiği toprakları geri almak için savaşmıştır. Bu süreçte iki ülke arasında birbirine destek söz konusu olamamıştır. Savaş sonunda Polonya bağımsızlığını ilan ederken aynı durum Osmanlı için geçerli olmamış ve savaşı müttefiki olduğu Almanya’nın kaybetmesi Osmanlı’nın da yok oluşunu hızlandırmıştır. 30 Ekim 1918 tarihinde imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşmasıyla

birlikte işgalci güçler Anadolu'ya yerleşmeye başlamıştır. Bu işgaller Mustafa Kemal'in yeni kurduğu hükümet ile birlikte yapılan çalışmalar, milletin azim ve kararlılığı sayesinde son bulmuştur. Milleti topyekûn savaşılmaya çağıran Mustafa Kemal'in çağrısı başarılı olmuş ve millet varını yoğunlu koyarak ülkeyi bu işgalcilerden kurtarmıştır. 26 Ağustos 1922 tarihi yeni Türkiye için milat olmuş 30 Ağustos günü zafer kabul edilmiştir. Bu süreçten sonra işgaller ve savaşlar son bulmuştur.

23 Temmuz 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması ile birlikte Polonya-Türkiye arasındaki ilişkiler yeniden başlamıştır. Bu tarih itibari ile iki ülke arasında da dostluk ve ticaret ilişkileri imzalanmıştır. Bu ilişkilerin temelini özellikle diplomatik ilişkiler oluşturmuştur. İki ülke arasındaki elçilik ilişkileri kültürel değerler açısından büyük katkılar sağlamıştır. Çünkü elçiler iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinin korunmasını sağlayan en önemli kişilerdir. II. Dünya Savaşı başlayıncaya kadar hem diplomatik hem ticari hem de kültürel açıdan sıkı bir bağlılık içinde olan iki ülke ilişkileri bu savaşın başlamasıyla sıkıntılı bir sürece girmiştir. Polonya'nın Almanya tarafından işgali ve parçalanma dönemine girmesi üzerine ilişkiler durmak zorunda kalmıştır. Türkiye 2. Dünya Savaşına dâhil olmamasına rağmen bu sıkıntılı dönemde bile Polonya'nın her anlamda yanında olmuştur. Polonya'da savaşın verdiği ağır kayıplardan kaçan Polonya uyruklu vatandaşlara kucak açmış hatta zaman zaman Kızılay aracılığı ile orada kalan Polonya halkına çeşitli yardım malzemeleri göndermiştir. Ayrıca bu vatandaşlara iş imkânı sağlayarak, Türkiye Cumhuriyeti olarak bazılarını vatandaşlık hakkı bile tanımıştır. 2.Dünya Savaşı bitene kadar Polonya milyonlarca vatandaşı kaybetmiş, ekonomik, psikolojik ve sosyolojik alanda büyük bir çöküntü yaşamıştır. 1990'lı yıllara gelene kadar Polonya kendini toparlayamamıştır. Bu tarihlerden sonra hem psikolojik hem de ekonomik alanda toparlanan Polonya komünizm etkisinden kurtulup demokratik sisteme geçerek bağımsızlığını tamamen kazanmıştır.

Polonya ile başlayan dostluk ilişkileri bu yıl 605. yılını doldurmuştur. 2014 yılında 600.yıl kutlamaları yapılmış ve iki ülke arasında dostluk pekiştirilmiştir. Polonya-Türkiye ilişkilerini genel anlamda değerlendirecek olursak; tarihin her safhasında dostluk ilişkileri korunmuştur. İki ülke arasında tarih boyunca süren iyi

ilişkiler günümüzde de korunmaktadır. Gerek ticari ilişkiler gerekse kültürel ilişkilerin ilerleyişi bu dostluk ilişkisini halen gözler önüne sermektedir.

"All the News That's
Fit to Print."

The New York Times.

THE WEATHER

Local showers today; Tuesday,
fair, fresh, shifting winds,
becoming brisker.
© 1914 N.Y. Weather Bureau. See Page 17.

VOL. LXIII...NO. 20,610.

NEW YORK, MONDAY, JUNE 29, 1914—EIGHTEEN PAGES.

ONE CENT In Cities New York, Albany, Chicago and Buffalo. Elsewhere TWO CENTS.

CALIFORNIA GOES ON ROCKS IN FOG

Tory Island, Off Northwest Irish
Coast, Scene of Mishap
to Anchor Liner.

IN NO IMMEDIATE DANGER

Bows Badly Struck In and Ship
Taking Water Through Two
Holes in Hold.

PASSENGERS STILL ABOARD

804 Carries 1,000 Persons—Rescue
Vessels Called by Wireless, Stand-
ing By Throughout Night.

Revised Cable in Two New York Times.
LONDON, June 28.—The Anchor
liner California, with more than 1,000
persons aboard, has gone ashore on
Tory Island, off the northern coast of
Ireland. The day after night, the
fastest and largest vessel of her class
in the world, and other vessels have
gone to her assistance to render in
wireless calls for aid.

The ship is said to be in no im-
mediate danger.

The accident in the California oc-
curred in a thick fog. The latest news
received early this morning was that
although the position of the liner was
unknown, no lives had been lost.

In reply to a wireless message, the
Captains sent the following details:
California ran ashore Tory Island
in fog, about half mile from light-
house. Did not lose engines blowing,
quite sea. No danger. Three parts
of crew and eleven children missing
by transfer passengers.

The California went on the rocks
with such force that the lower part of

STAYS IN AIR 21 HOURS.

Garlin Aviator's First Flight to be a
World's Record.

WHEELING, June 28.—Garlin Landman,
an aviator, today concluded a twenty-one
hour flight of 25 hours at altitude.

It is asserted that this flight consti-
tutes a world record.

Twenty-one hours would be almost
enough to carry the airplane America
either to the coast of Ireland, or to the
Azores. Plans for the forthcoming
trans-Atlantic flight are based on the
American's reaching the Azores in twenty
hours.

DEWEY IN CANAL PARADE.

Will Be Invited to Make Trip Aboard
His Old Flagship Olympia.

WASHINGTON, June 28.—Admiral
George Dewey may take his old flagship,
the Olympia, through the Panama Canal
next month in the naval parade. Rear
Admiral Charles, retired, has been ordered
to take command of the old ship, the
Oregon, for the occasion, and Secretary
Dewey said this afternoon that he had
decided to invite Admiral Dewey to take
part. If the Admiral does not feel like
making the journey via the canal, he
may go aboard the Olympia upon the arrival
of the parade fleet there.

The President and Secretary Dewey
will make addresses upon the arrival of
the fleet at the exposition city. It is
likely that Admiral Dewey and Admiral
Clark also will speak. The entire be-
liefs of modernism will be taken to
San Francisco for the occasion. This
will probably take the place of their an-
nual cruise.

The Oregon and the Olympia will be
met at a specially constructed wharf
and will be on exhibition throughout the
entire operation. Several other vessels
will be on exhibition, and the entire
parade will be a triumph of the New York
of California type, a triumph of the
Cleveland or Massachusetts type, an ac-
complished order of the Tennessee or Mis-
sissippi type, one of the long line of vic-
tory, a destroyer, a submarine, and a ves-
sel, the entire Atlantic Fleet will re-
main throughout nearly the whole of the
operation.

Another Admiral Dewey, the Rear Ad-
miral Clark, has been ordered to take
command of the ship, the Oregon, for the
occasion, and Secretary Dewey said this
afternoon that he had decided to invite
Admiral Dewey to take part.

A NEW GAME FOR BROADWAY.

FEDERALS DESERT AGUASCALIENTES

Town South of Zacatecas Evi-
cuated by Huerta's Forces,
but Villa Turns Back.

IS CAMPAIGN ABANDONED?

Border Hears His Ammunition
Is Exhausted — Row with
Carranza Will Not Down.

ENVOYS WAIT ON CARRANZA

Rebel Chief Said He Must Consult
Generals—Reply Called
Favorable.

MEXICO, June 28, via El Paso,
June 28.—Agreement, capital of the
State of the same name, has been evacu-
ated by the Federalists, according to in-
formation reaching El Paso. Villa's head-
quarters today.

Coming to this, the plan of revolution
has been changed, and the troops of the
Federalists are returning to Mexico.

Part of the division left last night.
The rest will follow for the north today.
Gen. Villa will follow his troops during
the day. Last Wednesday it was an-
nounced that the Villa troops would be
about to leave Aguascalientes overland.
Late reports show that the forces of
the Federalists here were much greater
than at first supposed. The number of
prisoners taken by Villa's troops exceed
1,000. The number of killed was close
to that figure.

The latest casualty report of the Con-
stitutionalist was over 700 dead and
1,500 wounded, but these figures are not
complete.

EL PASO, June 28.—Gen. Villa's cam-
paigns are apparently postponed indefi-
nitely.

Propose Pan-American Memorial to Columbus

A splendid tomb topped by
a great light is proposed to
be erected in Santo Domingo,
in the Caribbean Sea, by sub-
scriptions from peoples of all
lands. See
NEXT SUNDAY'S TIMES.

OUR GUNS FIRE ON SANTO DOMINGO

Few Shots from the Machines
Stop Bombardment of Puerto
Plata by President Bordas.

WARNED BY CAPT. RUSSELL

Told Not to Endanger Foreigners in
Attack on Rebels There—Refugees
Taken Off by Our Boats.

Special to The New York Times.
WASHINGTON, June 28.—Following
general instructions from the Navy De-
partment to protect the lives and prop-
erty of American and foreigner in
Santo Domingo, the United States gun-
boat Maclure, on Friday afternoon, re-
solved the inner harbor of Puerto Plata,
and with a few shots from her main
battery silenced a battery of President
Bordas' forces that was bombarding
the town.

The bombardment was in violation of
explicit orders from Capt. Russell,
commanding the American squadron,
that the attack on the city, which is
in the hands of rebels, be confined in
such a way as not to imperil the lives
of foreigners.

Capt. Russell is in personal command
of the first line battleship South Car-
olina, that was detached from service at
Yves Creek when conditions in Santo Do-
mingo became threatening. His dis-
patch

HEIR TO AUSTRIA'S THRONE IS SLAIN WITH HIS WIFE BY A BOSNIAN YOUTH TO AVENGE SEIZURE OF HIS COUNTRY

Francis Ferdinand Shot
During State Visit
to Sarajevo.

TWO ATTACKS IN A DAY

Archduke Saves His Life First
Time by Knocking Aside a
Bomb Thrown at Auto.

SLAIN IN SECOND ATTEMPT

Led Dashes at Car as the Royal
Couple Return from Town Hall
and Kills Both of Them.

LAID TO A SERVICIAN PLOT

Heir Warned Not to Go to Bos-
nia, Where Populace Met
Him with Servician Flags.

AGED EMPEROR IS STRICKEN

Archduke Francis Ferdinand and his Consort, the Duchess of Hohenberg

Slain by Assassin's Bullets.

could only certify they were both
dead.

The authors of both attacks upon
the Archduke are here identified. Ga-
brilino is a companion, and worked
for a few weeks in the Government
printing works at Belgrade. He re-

by soldiers from the bench. Several
persons on the pavement were very
seriously hurt by the explosion of the
bomb, which was thrown by a young
man named Tabacovich, (Gabo-
vich) who is a tyrope from Trieste,
in Dalmatia, and is of Servian na-
tionality. He was arrested near
by the scene of the attack.

**1414-2007 Yılları Arasında Lehistan Yani
Polonya Tarafından Osmanlı İmparatorluğuna Ve Türkiye Cumhuriyeti'ne
Görevlendiren Diplomatik Temsilcilerin
Tam Listesi**

1.	Gora'liSkarbek ve Ermeni Gregor	1414
2.	Ostrorog'luDobrogost ve Gorka'liLukasz	1440
3.	MarcinWrocimowski	1457-1476
4.	LllkoladFirley	1489
5.	WawrzyniecFredro	1500
6.	MikołajFirlej	1502
7.	Jan Buczacki	1508
8.	Radziejowice'liJędrzej	1509
9.	JędrzejZakrzewski	1509-1510
10.	JanuszSwierczewski	1511
11.	JędrzejZakrzewski	1513
12.	JerzyKrupski	1514
13.	MikołajLanckoronski	1517
14.	JakobSecyginowski	1517
15.	Teczyn'li Jan	1524
16.	JakóbWilamowski	1531
17.	PiotrOpaliński	1532
18.	Jan Ocieski	1535
19.	ErazmKretkowski	1538
20.	JakobWilamowski	1539
21.	HieronimDoznański	1539
22.	TomaszSobocki	1540
23.	StanisławBroniewski	1546
24.	MikołajCikowski	1546
25.	JędrzejJakobowski	1546
26.	StanisławTeczyński	1550

27.	Mikołaj Bogusz	1550
28.	Jędrzej Ciołek Bzicki	1551-1557
29.	Stanisław Teczyński	1553
30.	Jan Piotr Pilecki	1554
31.	Mikołaj Brzozowski	1554
32.	Jerzy Jazłowiecki	1564
33.	Mikołaj Brzeski	1566
34.	Piotr Zborowski /Büyükelçi/	1567
35.	Jędrzej Tarnowski	1569-1570
36.	Jędrzej Tarnowski	1572-1575
37.	Jan Tomasz Drohojowski	1578
38.	Hieronim Filipowski	1582
39.	Krzysztof Dzierzek	1587
40.	Paweł Uchański	1589
41.	Mikołaj Czyżewski	1590
42.	Jan Grzymała Zamoyski	1590-1591
43.	Krzysztof Dzierzek	1591
44.	Adrian Rembowski /Muhabir/	1595
45.	Piotr Ostrowski	1596
46.	Stanisław Gulski	1597
47.	Krzysztof Kochanowski	1601
48.	Szczęśny Herbut	
49.	Mikołaj Daniłowicz	1601-1613
50.	Piotr Cichliński	
51.	Jerzy Niemojewski	
52.	Krzysztof Kielanowski	
53.	Jędrzej Nalecz-Górski	
54.	Samuel Targowski	1613
55.	Jerzy Kochanowski	1616
56.	Piotr Ozga	1617
57.	Samuel Otwinowski	1620

58.	Stanisław Suliszewski /İlkgörevli/	1621
59.	Krzysztof X. Zbaraski /Büyükelçi/	1622-1624
60.	Korycki	1629
61.	Alexander Piaseczyński	1630
62.	Alexander Trzebiński	1633
63.	Jerzy Pobog-Kruszyński	1635-1636
64.	Wojciech Miarkowski	1647
65.	Mikołaj Bieganowski	1647
66.	Żebrowski	1647
67.	Mikołaj Bieganowski /Büyükelçi/	1654
68.	Wojciech Bieczyński	1655
69.	Wojciech Radziewski	1656
70.	Stanisław Jaskolski	1657-1658
71.	Ostroróg	1662
72.	Jerzy Godlewski	1667
73.	Hieronim Radziejowski	1667-1668
74.	Kazimierz Franciszek Wysocki	1671
75.	Jan Franciszek Lubowidzki	1672-1673
76.	Jędrzej Modrzejowski	1677
77.	Jan Krzysztof Gniński /Büyükelçi/	1677-1679
78.	Dzierżek /Görevli/	1679
79.	Samuel Proski /Görevli/	1680-1686
80.	Stanisław Malachowski /Büyükelçi/	1698-1699
81.	Stanisław Mateusz Rzewuski	1699
82.	Rafał Leszczyński /Büyükelçi/	1699-1700
83.	Samuel Górski	1706
84.	Mikołaj Milkiewicz /Muhabir/	1707
85.	Bakowski /Maslahatgüzar/	1709-1711
86.	Jakób Zygmunt Rybiński /Büyükelçi/	1710
87.	Franciszek Goltz	1711-1714
88.	Stanisław Chomentowski /Büyükelçi/	1712-1714

89.	JerzyŁomaka /Görevli/	1718
90.	Jan Strutyński	1720
91.	KrzysztofPopiel	1721-1722
92.	JózefSierakowski /Büyükelçi/	1732-1733
93.	Jan Stadnicki	1733-1735
94.	PawełBenoe	1742-1743
95.	Jan Karol /Büyükelçi/	1755-1756
96.	FryderykHubsch /Görevli/	1756-1757
97.	JózefAntoniPodolski	1759-1760
98.	TomaszAlexandrowicz	1765-1766
99.	Zygmunt de Everhardt /Görevli/	1766-1776
100.	KarolBoscampLassopolski	1777-1778
101.	Wladysław Los	1789
102.	StanisławPickelstein /Maslahatgúzar/	1780-1783
103.	KajetanCrzanowski	1777-1786-1789
104.	PiotrPotocki	1789-1791
105.	PiotrPotocki /Büyükelçi/	1791-1792
106.	KajetanChrzanowski /Maslahatgúzar/	1792
107.	Chabert /Görevli/	1793

1830-1831 Yılları Arasında Milli Hükümetin Temsilcileri

108.	KonstantyWolicki
109.	KonstantyLinowski

1863-1864 Yılları Arasında Milli Hükümetin Temsilcileri

110.	Wł. Jordan
111.	TadeuszOkszaOrzechowski

BabialıyeGönderilmiş Olan Temsilciler

112.	WitoldJodko	1920-1921
113.	WladysławBaranowski	1922-1923

Ek:2

CUMHURİYET DÖNEMİ **Ankara'daki Polonya Elçileri**

114.	Roman Knoll /Elçi/	25.06.1924-24.03.1926
115.	Karol Baber /Elçi/	24.03.1926-01.09.1926
116.	JózefWierusz-Kowalski /Elçi/	21.10.1926-31.11.1927
117.	KazimierzPapee /Maslahatgúzar/	01.01.1928-25.10.1928
118.	KazimierzOlszowski /Elçi/	25.10.1928-04.07.1930

Ankara'daki Polonya Büyükelçiliği

119.	KazimierzOlszowski /Büyükelçi/	07.07.1930-12.05.1933
120.	JerzyPotocki /Büyükelçi/	01.06.1933-15.05.1936
121.	MichałSokolnicki /Büyükelçi/	01.06.1936-01.09.1945
122.	RomualdBuczyński /Maslahatgúzar/	16.01.1946-01.08.1946
123.	StanisławSosnicki /Maslahatgúzar/	01.08.1946-29.02.1948
124.	Jan Druto /Büyükelçi/	20.01.1948-31.11.1951
125.	JanuszZambrowicz /Büyükelçi/	01.12.1951-28.02.1956
126.	KazimierzDorosz /Büyükelçi/	24.03.1956-30.09.1959
127.	BolesławGebert /Büyükelçi/	20.06.1960-01.08.1967
128.	StanisławPiotrowski /Büyükelçi/	12.09.1967 -26.10.1971
129.	IgnacyLoga-Sowinski /Büyükelçi/	26.10.1971 - 26.09.1978
130.	KazimierzSidor /Büyükelçi/	26.09.1978 - 16.08.1980
131.	TadeuszBiegański /Maslahatgúzar/	16.08.1980 -27.07.1982
132.	RomuladKunat /Maslahatgúzar/	27.07.1982 - 31.05.1983
133.	KazimierzMichalski /Büyükelçi/	31.05.1983 - 1987
134.	MirosławPałasz /Büyükelçi/	1987 - 11. 1991
135.	MichałSieczkowski /Maslahatgúzar/	1991 - 7. 1992

136.	WojciechHensel /Büyükelçi/	1992 - 5. 1997
137.	IrenaTatarzyńska /Maslahatgüzar/	07.1997 - 9.1997
138.	MirosławPałasz /Büyükelçi/	9. 1997 - 09.4. 2000
139.	GrzegorzMichalski /Maslahatgüzar/	10. 04.2000 - 05. 11. 2001
140.	AndrzejAnanicz /Büyükelçi/	05.11. 2001- 08.7. 2004
141.	LechFaszcza /Maslahatgüzar/	7.2004-8. 2004
142.	PawełCzerwiński /Maslahatgüzar/	9.2004-01. 2005
143.	GrzegorzMichalski /Büyükelçi/	1. 2005 - 30.4.2007
144.	LechFaszcza /Maslahatgüzar/	5.2007-28.9.2007
145.	KrzysztofLewandowski /Maslahagüzar/	10.2007-8.2009
146.	MarcinWilczek /Büyükelçi/	08.9.2008- ¹³⁸

Ek:3

¹³⁸ Polonya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği Resmi Web Sayfası
http://ankara.msz.gov.pl/tr/elcilik/turkiyedeki_temsilciliklerimiz/sefaret_tarihinden/lehistandan_sef_irleri/ 13.02.2017

Kızılay delâletile yapılacak yardım işlerini tanzimle tavzif edilmiş bulunan Komisyon, 2.Haziran 943 tarihinde Hariciye Vekâletinde toplanarak ruznamesinde yazılı olan mura-caat ve talepleri tedkik etmiştir.

1.- Polonya Sefaretinin talebi:

Polonya Sefareti, Polonya'daki fakir professör, âlim ve sanatkarlara gönderilmek üzere, her ay Polonya'ya göndermekte olduğu kolilere zamimeten, ayda beşer kiloluk altıyüz koli irsaline müsaade edilmesini takrirle Hariciye Vekâletinden iltimas etmiştir.

Keyfiyeti tezekkür eden Komisyon, önümüzdeki 3 aylık devreye münhasır olmak üzere, fındık, kuru üzüm, kuru incir, tütün, domuz eti, ve fûme, kurutulmuş ve tuzlu balık (tahta kaplar içinde) maddelerini ihtiva edecek beşer kiloluk ayda 600 munzam kolinin ihracına, Komisyonun 4.12.942 tarihli ve 16-ıncı ictimaina ait proseverbalin 2-inci bendinde münderiğ karar esas itibarile mahfuz kalmak şartile, istisnai olarak müsaade edilmesini kabul etmiştir.

2.- Yunanistan Sefaretinin talebi:

Yunanistan Sefareti İtalya'da bulunduklarını ahiren haber aldığı yunanlı esirlere gönderilmek üzere, sigara ve yiyecek maddeleri ihtiva edecek on kolinin ihraç ve sev-kine müsaade edilmesini takrirle Hariciye Vekâletinden talep etmiştir.

Talebi inceleyen Komisyon, fındık, kuru incir, kuru üzüm, tütün domuz eti ve fûme, kurutulmuş ve tuzlu balık (tahta kaplar içinde) ihtiva edecek beşer kiloluk on kolinin ihracına müsaade edilmesini muvafık görmüştür.

030	10			179	236	3
-----	----	--	--	-----	-----	---

3

Türk Hava Kurumu
Genel Merkezi
Fabrikalar- Şubesi

ANKARA, 18.10.1942
BAŞKANLIK
MÜHÜRÜ

1433/21528

Yüksek Başvekalet

Kurumunuza ait Bayazıt Fabrikasında ve kurulacak Motör fabrikasının teşkilât bürosunda çalışan 28 Polonyalı mühendis ve teknisyen, Polonyada bulunan ailelerinin giyim bakımından feci bir vaziyete düşmüş olduklarını; bir çift futinin 125, bir kadın yün robusunun 150 liraya satın alınmakta olmasından dolayı bu ihtiyaçların buradan gönderilecek paralarla teminine imkân bulunmadığını bildirerek her aile e elbise, çamaşır, yatak çarşafı, çorap, ayakkabı, eldiven, soyun atması, süveter ve iplik gibi on kilo miktarında giyim malzemesi gönderilmesine Yüksek Başvekaletin müsaade buyurmasını rica etmektedirler.

Fabrikamızda ve Yüksek Mühendis mektebinde görmekte oldukları hizmetlerden memnun kaldığımız ve memleketimize karşı beslemekte oldukları iyi duyguların daha fazla artmasında fayda mulâhaza ettiğimiz bu kıymetli mühendislerin yüksek katınıza arz olunan ricalarının kabulünü istirham eder, derin saygılarımı sunarım.

Türk Hava Kurumu Başkanı
Erzurum şubesi

S. Kaya
Promiyançı

Yazı B. m.

6.11.1942

030 10 202 078 17

BAŞKANLIK
MÜHÜRÜ
17.10.1942 8635

EK:5.

Karar sayısı
2

13818

Kararname

Varşova Üniversitesi Sinaî kimya ordinaryüs profesörü olup, Avrupadaki son hadiseler dolayısıyla İstanbula gelmiş olan Polonyalı Kling Kazimierz'in İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi sinaî kimya profesörlüğünde bir sene müddetle çalışdırılmasına izin verilmesi; Maarif vekillığının 19/6/1940 tarih ve 1762 sayılı teklifi üzerine İcra Vekil leri Heyetince 30. Haziran 1940 tarihinde kabul olunmuştur.

REİSİCÜMHUR

James Jones

Bş. V.

Ad. V.

M. M. V.

Da. V.

Ha. V.

Bş. V. Ad. V. M. M. V. Da. V. Ha. V.

S. F. Vaydany *Fedhi Oğuz* *S. Arkan* *Fayik Özyıldız* *S. Sarıgül*

Ma. V.

Mf. V.

Na. V.

lk. v.

S. I M. V.

Ma. V. *[Signature]* Mf. V. *[Signature]* Na. V. *A. F. Ceberson* Ik. V. *[Signature]* S. I M. V. *[Signature]*

G. I. V.

Zr. V.

Mū. V.

Ti. V.

G. I. V. Zr. V. Mü. V. Ti. V.

15. Kuvvetli M. Y. Kuvvetli A. C. Kuvvetli C. P. Kuvvetli

00	01	02	91	62	18
----	----	----	----	----	----

EK:6.

Polonya tebaasından olup vatandaşlığa alınmasını isteyen 1905 İstanbul doğumlu "Maks oğlu Firiç Refael Lihtandal" (yeni adı Sengurtekin) efendinin, İstanbul Zıngal şirketinde tahmil tahliye mütehasşısı olarak çalıştığı ve vatandaşlığa alınmasını mani bir hali olmadığı anlaşıldığından 1312 sayılı kanunun 6 ıncı maddesine göre istisnaen Türk vatandaşlığına alınması; Dahiliye Vekillığının 15/3/934 tarih ve 4341/1612 sayılı tezkeresiyle yapılan teklifi üzerine İcra Vekilleri Heyetince 18/3/934 te kabul olunmuştur.

18/3/934

REİSİCÜMHUR

Gazi M. Kemâl

Bş. V.

[Signature]

Ad. V.

[Signature]

M. M. V.

[Signature]

Da. V.

[Signature]

Ha. V.

[Signature]

Ma. V.

[Signature]

Mi. V.

[Signature]

Na. V.

[Signature]

İk. V.

[Signature]

S. İ. M. V.

[Signature]

G. İ. V.

[Signature]

Zr. V.

[Signature]

000 20 01 02 43 14 17

Millî Müdafaa vekilliginden yazılan 27/3/936 tarih ve 127 /
1717 sayılı tezkerede, hava kuvvetleri için bu sene satın alınacak tayya
reler arasında açılan musabakada P.Z.L.-24 ismini taşıyan Polonya'ya -
ait av tayyaresinin vasıf itibarıyla diğerlerine üstün geldiği bildiril-
miş ve pike ile bomba atma, top ve M.T.taşıma kabiliyetleri yerinde tet-
kik ettirilmekte olduğundan bu vasıfları da isteye uygun görüldüğü tak-
dirde 2490 sayılı kanunun 46 ıncı maddesinin (K) fıkrasına göre pazarlık
la satın alınması ve alım işinin uzamaması için de av tayyaresi satışı
üzerinde vakı olacak diğer müraaatların bu tarihten itibaren nazarı -
dikkate alınmaması için işin bu yolda bir karara bağlanması istenilmiş-
dir.

Bu iş İcra Vekilleri Heyetince 30/3/936 da görüşülerek bahsî
geçen tayyarelerin teklif veçhile ve 2490 sayılı kanunun 46 ıncı maddesinin(K) fıkrasına göre pazarlıkla satın alınması onanmıştır.

30/3/936

REİSİCUMHUR

K. Atatürk

Bş. V.

İ. İsmi

Ad. V.

S. Samancı

M. M. V.

K. Özalp

Da. V

S. Kara

Ha. V. V.

S. Samancı

Ma. V.

A. Özalp

Mf. V.

S. Arıkan

Na. V.

A. Çelikkaya

İk. V.

C. Zengin

S. İ. M. V.

S. P. Aksoy

G. İ. V.

R. Karahan

Zr. V.

M. K. Aksoy

Starzy Przyjaciele, Nowi Liderzy:
600 lat Polsko - Tureckich
Stosunków Dyplomatycznych

Ek:9

GÜNÜMÜZ POLONYASI

Günümüz Polonya'sına göz atacak olursak,

Resmi Adı	Polonya Cumhuriyeti
Nüfus	38 milyon
Yüzölçümü	311.889 km ²
Dil	Lehçe
Din	Katolik (%95), Protestan, Ortodoks ve diğerleri (%5)
Başkent	Varşova
Para Birimi	Zloti (Zl)
Başlıca şehirleri	Varşova, Krakow, Lodz, Wroclaw, Poznan, Gdansk
Yönetim Şekli	Parleментар Demokrasi
Cumhurbaşkanı	Andrzej Duda
Başbakan	Mateusz Morawiecki

¹³⁹

¹³⁹Bkz. The Economist Intelligence Unit, <https://www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/polonya/ulke-profil/ekonomik-gorunum/genel-bilgiler> 20.04.2019.

KAYNAKÇA

Arşiv Belgeleri

B.C.A.30.10.00.00.245.657.2
B.C.A.30.10.00.00.245.657.1
B.C.A.30.10.00.00.4.24.19.
B.C.A. 30-18-1-2 / 22-58-17.
B.C.A. 30-18-1-2/ 43-14-17.
B.C.A. 30-18-1-2/ 43-19-9.
B.C.A. 30-18-1-2 /56-60-8.
B.C.A. 30-18-1-2/ 93-11-19.
B.C.A. 30-18-1-2 / 113-31-15.
B.C.A. 30-18-1-2 / 113-35-4.
B.C.A. 30-18-1-2 / 116-33-1.
B.C.A. 30-18-1-2 / 118-80-1.
B.C.A. 30-18-1-2 / 121-90-6.
B.C.A. 30-18-1-2 / 121-93-2.
B.C.A. 30-18-1-2 / 121-112-20.
B.C.A. 30-18-1-2 / 127-80-4.
B.C.A. 30-10-0-0 / 178-234-7
B.C.A. 30-10-0-0 / 178-234-30.
B.C.A. 30-10-0-0 / 178-234-9.
B.C.A.30-10-0-0/179-236-3.
B.C.A.30-10-0-0/202-378-17.
B.C.A.30-18-1-2/120-68-15.
B.C.A.30-18-1-2/120-58-5.
B.C.A.30-18-1-2/118-98-9.
B.C.A.30-18-1-2/118-85-7.
B.C.A.30-18-1-2/116-28-8.
B.C.A.30-18-1-2/116-20-18.
B.C.A.30-18-1-2/114-63-8.
B.C.A.30-18-1-2/114-51-19.

B.C.A.30-18-1-2/113-15-14.

B.C.A.30-18-1-2/112-90-8.

B.C.A.30-18-1-2/112-76-17.

B.C.A.30-18-1-2/105-31-1 3.

B.C.A.30-18-1-2/91-62-18.

B.C.A.30-18-1-2/112-70-15.

B.C.A.30-18-1-2/107-81-11.

B.C.A.30-18-1-2/104-8-32.

B.C.A.30-18-1-2/88-82-1.

B.C.A.30-18-1-2/91-41-12.

B.C.A.30-18-1-2/94-15-10.

B.C.A.030-0-18-01-02/48-61-014.

B.C.A.030-0-18-01-02/63-24-004

B.C.A.30-10-0-0/201-374-21

TBMM Zabıt Ceridesi, Cilt:6, 25 Mart 1955.

TBMM Tutanak Dergisi, 22 Nolu Komisyon Raporu, Cilt:12, Sayı:2421,1933.

TBMM Tutanak Defterleri, 2. Devre, İçtima Senesi 1,39, Cilt:4, 20 Ekim 1923.

TBMM Tutanak Defterleri, 2. Devre, İçtima Senesi 1,39, Cilt:2, 20 Kasım 1923.

TBMM Tutanak Defterleri, 2. Devre, İçtima Senesi 1,66, Cilt:4, 12 Aralık 1923.

Kitaplar

ARIKSabire, *Kuruluşundan XVII. Yüzyıla Polonya Tarihi*, Köksav Yayınları, Ankara, 2010.

CHMIELOWSKADanuta, *Polonya'da Atatürk İmajı*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1994.

KARAL Enver Ziya, *Osmanlı Tarihi: İkinci Meşrutiyet ve Birinci Dünya Savaşı (1908-1918)*, Ankara, 1996.

NASRATTİNOĞLU İrfan Ünver, *Bir Türkün Gözüyle Bugünkü Polonya*, Halk Kültürü Araştırmaları Kurumu, Ankara, 2006.

ÖZTUNA Yılmaz, *Devletler ve Hanedanlar Avrupa Devletleri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1996.

REYCHMAN Jan, *Polonya İle Türkiye Arasında Diplomatik Münasebetlerin 550. Yıldönümü*, Polonya Halk Cumhuriyeti Büyükelçiliği, Ankara, 1964

ULUSLARARASI İLİŞKİLER SÖZLÜĞÜ, (Derleyen. Faruk Sönmezoğlu), Der Yayınları, İstanbul, 2010.

UZUNÇARŞILI İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Cilt 2. Birinci Kısım, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1988.

TOPAKTAŞ Hacer, *Lehistan'da Bir Osmanlı Sefiri Zıştovili Hacı Ali Ağa'nın Lehistan Elçiliği Ve Sefaretnamesi (1755)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2015.

TOPAKTAŞ Hacer, *Osmanlı Lehistan Diplomatik İlişkileri Franciszek Piotr Potocki'nin İstanbul Elçiliği (1788-1793)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2014.

TOROS Taha, *Geçmişte Türkiye-Polonya İlişkileri*, İstanbul Yayınları, İstanbul, 1983.

Makaleler

ARIK Sabire, Polonya Kralı III. Jan Sobieski Hükümdarlık Dönemi(1674-1696), *Tarih Araştırmaları Dergisi*, Cilt:24,Sayı:38, Ankara, 2005.

BEYDİLLİ Kemal, *TDV İslam Ansiklopedisi*, Cilt:34, İstanbul, 2007, s. 309-317.

CHMIELOWSKA Danuta, Polonya Cumhuriyeti ve Türkiye Cumhuriyeti Arasında Diplomatik İlişkilerin Başlaması (1924-1927), *15. Türk Tarih Kongresi*, Cilt:5, Ankara, 11-15 Eylül 2006.

DİLEK Mehmet Sait, “TBMM Hükümeti İle Polonya Cumhuriyeti (Lehistan) Arasında 23 Temmuz 1923 Tarihinde İmzalanan Antlaşmalar ve Tarafların Dış Politika Yaklaşımları”, *Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, 2013, Ankara.

DUMAN Selçuk, “Atatürk Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri”, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, Yaz 2013, Sayı 38.

KAŞTAN Yüksel, Cumhuriyeti’nin Kuruluş Sürecinde Oluşturulan Türkiye Polonya İlişkilerine TBMM Tutanak Defterleri Işığında Analitik Bakış, *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, Cilt:2, Sayı:3, 2016.

KURATA Akdes Nimet, “Türk Diplomasisi ve Polonya Merkez Arşivindeki Türkçe Vesikalara Ait İki Lehçe Eser”, *Belleten Dergisi*, Sayı:119, Ankara, 1966.

REYCHMAN Jan, XVIII. Yüzyılda Lehistan Uygarlıgında Görülen Türk Etkileri, *Belleten Dergisi*, Cilt:28, Sayı:112, Ankara, 1964.

TOKSOY Nurcan, Avrupa Gazetelerinde Atatürk'ün Ölümüyle İlgili Olarak Çıkan Haber ve Yorumların Türk Basınına Yansıması, *Atatürk Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, Sayı:37-38, Ankara, 2006.

TOPAKTAŞ Hacer, “XVIII. Yüzyıl Ortalarında Türk-Leh İlişkilerinden Bir Kesit: Kapıcı başı MehmedAga'nın Lehistan (Polonya) Elçiliği (1757-1758)” *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, İstanbul, 2007.

TOPAKTAŞ Hacer, “Lehistan'dan Polonya'ya: Polonya Tarih Yazımında Türkler ve Türkiye”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, Sayı:15, 2010.

TOPAKTAŞ Hacer, Karlofça'dan Lozan'a İstanbul'da Leh Diplomatlar (1699-1923), *OTAM*, Sayı:37, Ankara, 2015.

Bildiriler

DOMİNİK M.A. Paulina, “Polonezköy ve Leh Göçmenler”, *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu*, İstanbul, 27-28 Eylül 2014.

ERŞEN Emre, “Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Türkiye-Polonya İlişkileri”, *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu*, İstanbul, 27-28 Eylül 2014.

KOŁODZIEJCZYKDarius, , “Komşuluktan Kardeşliğe: Osmanlı-Polonya ve Türkiye-Polonya Tarihi İlişkilerinden Birkaç Manzara”, *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 2014.

NYKIEPiotr, “Birinci Dünya Harbi Döneminde Polonyalılar İle Türkler Arasındaki Askeri İlişkiler”, *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 2014.

TOPAKTAŞ Hacer, “I.Dünya Savaşı Sonrası Türkiye Polonya İlişkilerinin Yeniden Tesisi (1918-1928)”, *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu*, İstanbul, 27-28 Eylül 2014.

TOPAKTAŞ Hacer, “Osmanlı- Leh İlişkilerinde Real politik ve Retorik Bir XVIII. Yüzyıl Değerlendirmesi”, *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 2014.

TOPAKTAŞ Hacer, “Sunuş”, *600.Yılında Türkiye-Polonya İlişkileri Sempozyumu Bildirileri*, Ankara, 2014.

Tezler

ADALI Emrah, *Cumhuriyet Dönemi Türkiye-Polonya İlişkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Kocaeli, 2013.

KANAT Vedat, *Lehistan’ın Parçalanma Sürecinde Osmanlı Devleti İle İlişkileri (1772-1795)*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı, Mersin, 2011.

YÜKSEL Fatma, *AB Ortak Tarım Politikası; Polonya ve Türkiye Örnekleri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Konya, 2010.

Gazeteler

CUMHURİYET GAZETESİ, 2 Eylül 1939.

CUMHURİYET GAZETESİ, 7 Eylül 1939.

GAZETE SU, 10 Mart 2014.

HÜRRİYET GAZETESİ, 29 Kasım 2004.

THE NEW YORK TIMES GAZETESİ, 29 Haziran 1914, Sayı: LXIII.

İnternet Kaynakları

Polonya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği Resmi Web Sayfası
http://ankara.msz.gov.pl/tr/elcilik/turkiyedeki_temsilciliklerimiz/sefaret_tarihinden/lehistandan_sefirler/

The Economist Intelligence Unit,
<https://www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/polonya/ulke-profil/ekonomik-gorunum/genel-bilgiler>

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
<https://www.tobb.org.tr/Sayfalar/Detay.php?rid=19058&lst=MansetListesi>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/beyatli-yahya-kemal>

<http://www.mfa.gov.tr/-turkiye-polonya-siyasi-iliskileri.tr.mfa>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/birinci-dunya-savasi>

Türkiye Cumhuriyeti Ticaret Bakanlığı,

<https://www.ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/polonya/genel-bilgiler>

<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/polonya/ulke-profil/ekonomik-gorunum/genel-bilgiler>

<https://ticaret.gov.tr/yurtdisi-teskilati/avrupa/polonya/ulke-profil/ekonomik-gorunum/genel-bilgiler>

https://ankara.msz.gov.pl/tr/elcilik/turkiyedeki_temsilciliklerimiz/sefaret_tari_hinden/sonsuz_kadar_elcs/

<https://www.haberler.com/turkiye-polonya-iliskilerinin-600-yili-konseri-6757798-haberi>

<https://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/sergiler/uzak-komsu-yakin-anilar-turkiye-ile-polonya-iliskilerinin-600-yili>

<https://www.sakipsabancimuzesi.org/tr/sayfa/uzak-komsu-yakin-anilar-turkiye-polonya-iliskilerinin-600-yili-ssmde>

http://www.mfa.gov.tr/turkiye---polonya-diplomatik-iliskilerinin-600_yildonumu-kutlamalari-logo-yarismasi.tr.mfa

<https://www.ktb.gov.tr/TR-151739/turkiye---polonya-diplomatik-iliskilerinin-600-yildonum-.html>

<http://www.tasarimyarismalari.com/turkiye-polonya-diplomatik-iliskilerinin-600-yildonumu-kutlamalari-logo-yarismasi-sonuclandi/>

<https://islamansiklopedisi.org.tr/polonya#2> ,

<http://www.tumsiad.org.tr/raporlar/dosyalar/c7ad39a5.pdf>

https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/kanunlar_erisim.tutanak_hazirla?v_mecelis=&v_donem=&v_yasama_yili=&v_cilt=&v_birlesim=&v_sayfa=&v_anabaslik=KANUNLAR&v_altbaslik=&v_mv=&v_sb=&v_ozet=&v_kelime=polonya&v_bastarih=&v_bittarih=

<http://polonya.co/yahya-kemal-ve-polonya-iliskisi>

ÖZGEÇMİŞ

Sevim İlhan, 19.11.1992 yılında Gaziantep'te doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Gaziantep'te okudu. 2011 yılında Şanlıurfa Harran Üniversitesi Tarih Bölümü'nde lisans eğitimine başladı. 2012 yılında lisans 2.sınıf öğrencisi iken bahar yarıyıl döneminde Avrupa Birliği Erasmus Öğrenci Değişim Programı kapsamında Polonya'da eğitim görmeye hak kazandı. 6 ay burada eğitim gördükten sonra yatay geçiş programıyla Gaziantep Üniversitesi Tarih Bölümüne geçiş yaptı. 2015 yılında buradan mezun oldu. Aynı yıl Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitime başlamıştır. 2017 yılı itibariyle özel bir kurumda Tarih Öğretmenliği yapmaktadır. Evli ve 1 çocuk annesidir.

VITAE

Sevim İlhan was born in Gaziantep on 19.11.1992. He studied primary, secondary and high school in Gaziantep. In 2011, he started his undergraduate studies at Şanlıurfa Harran University, Department of History. While he was a second year undergraduate student in 2012, he was entitled to study in Poland as part of the European Union Erasmus Student Exchange Program in the spring semester. After studying here for 6 months, he transferred to Gaziantep University History Department with a horizontal transfer program. He graduated from here in 2015. In the same year, he started his graduate education in Gaziantep University, Institute of Social Sciences, Department of History. As of 2017, he is a History Teacher at a private institution. He is married and has one child.